

evangélikus

élet

81. évfolyam, 17. szám
2016. május 1.

Evangelikus.hu

Pápai Erika

színművész,
akire édesanyja
hite is hatott

„Beszéljétek el dicsőségét a nemzeteknek, csodáit
minden népnek!” (Zsolt 96,3)

**2016. MÁJUS 12. CSÜTÖRTÖK
15–21 ÓRA**

**IGEHIRDETÉS:
STEINBACH JÓZSEF
REFORMÁTUS
PÜSPÖK**

DICSŐÍTŐK:

**PÜNKÖSDI,
KATOLIKUS,
REFORMÁTUS,
EVANGÉLIKUS,
BAPTISTA ÉS
METHODISTA
TAGEGYHÁZAK
ZENEI CSAPATAI**

**PÜNKÖSDI ZENÉS
VIGILIA**

**MEÖT KÁPOLNA ÉS AZ UDVAR
BUDAPEST, MAGYAR TUDÓSOK KRT. 3.**

IGEHIRDETÉS KEZDETE: 18 ÓRA

Akire édesanyja hite is hatott

„Ha az embernek ilyen édesanyja van, mint az enyém, akkor egészen más kapcsolata van az Istennel” – mondja Pápai Erika. A csodálatos hangú színésznő evangélikus kötődéséről, későn jött

anyaságáról és a színészi szakma nehézségeiről is kérdeztük.

Templom születik Pestszentimrén

A tervrajzok elkészültek, az engedélyeztetések folyamatban vannak. Az alapkövetésére a tervek szerint pünkösd vasárnapján, míg az épület felszentelésére 2017 októberében kerülhet

majd sor. Addig még sok imádságra, munkálkodásra és anyagi áldozatra lesz szükség.

Berzsenyi Dániel születésnapja elé

Miközben ezeket a sorokat rovom egyházashetyei házamban, kintről a tavasz üzen. Közeledik a nap, hogy itt a faluban megünnepeljük Dani uraság születésnapját. A tavasz úgy üzen idén, hogy berobban

az elégiák és lírai sóhajok közé. Ha a kapun kilépek, és balra nézek, tudom, hogy a házakon és a legelőn túl, egy leírhatatlan sárgában izzó repceföld után ott magasodik a Ság, szépen metszett szőlőivel, de amit látok: az a templom, alighanem az egyetlen katolikus istenháza, amelynek falán egy „eretnek” költőtől vett idézet olvasható, honnan máshonnan, mint a *Fohászkodásból*: „Isten! kit a bölcs lángesze fel nem ér...” Átellenben meg ott a Berzsenyi „szülötte” szerény hajlék, előtte a gyep oly sok szép szónoki beszéd, szavalat és dal színtere.

Békévé oldó emlékezés

Az elmúlt napokban vendégként a nyugati határszélen szolgáltam, ahol a németek kitelepítésének hetvenedik évfordulójáról emlékeztünk meg – Ágfalván és Sopronbánfalván. A győztes hatalmak követelésére a magyar kormány az ország elhagyására kényszerítette az akkor legnagyobb hazai nemzeti kisebbség igen jelentős részét. Ezzel a kollektív büntetés elvét alkalmazták. A családoknak csak egy-két nap, sőt olykor csak néhány óra állt rendelkezésére, hogy kapkodva néhány holmit összecsomagoljanak, mert a rossz emlékkü vagonok már ott álltak a vasútállomáson. Az evangélikus egyház különösen nagy veszteséget élt át, hiszen a németek jelentős része a mi egyházunk tagja volt...

Rogate!

Az év igéje (Ézs 66,13) sokunk számára tölti meg többlettartalommal az idei anyák napját. Május első vasárnapját, amely ebben az esztendőben egybeesik a munka nemzetközi ünnepnapjával. Azt azért sejtjük, hogy az üzletek vasárnapi nyitvatartását engedélyező törvénymódosítás következményeként a kereskedelemben dolgozó édesanyák közül sokan ezúttal sem csupán házimunkára kényszerülnek a többszörösen piros betűs ünnepnapon...

Nem tagadom, annak idején magam is felemás érzelmeiket tápláltam az üzletek vasárnapi bezárását szorgalmazó törvénytervezettel szemben, hisz nemegyszer hozta úgy az élet, hogy vasárnap délutánonként bonyolódtam vásárlásokba. Elvileg azonban teljes mértékben egyetérttem a kereszténydemokrata párt (KDNP) soraiban megfogalmazódott szándékkal; mi több, lapunk hasábjain is támogatuk, hogy a vasárnap ne vasárnap legyen. Külön tetszett, hogy a KDNP hangsúlyozottan elvi elkötelezettségből hozakodott elő az indítvánnyal, amely törvénybe iktatása után sem gazdasági kárt, sem tartós közfelháborodást nem okozott. Megszoktuk.

Ám ha valaki megkérdezné, hogy támogatnám-e dohányzásra kijelölt vendéglátóhelyiségek létesítését, bizonyára megszavaznám a javaslatot, miközben tudván tudom, hogy a hatályos törvényi tilalmak engem is védeni próbálnak – önmagamtól. Örülök tehát, hogy erről még nem kérdeztek ellenzéki pártok. Ugyanakkor mélységesen haragszom a kormányra, amely – népszerűségvesztéstől való félelmében (?) – feladta elveit, és ezzel engem újból kitesz vasárnapról vasárnapra a kísértésnek...

Valójában nem gondolom persze, hogy pusztán vásárlásainkkal vagy munkavégzésünkkel megszenteltségtenítenénk a vasárnapot, miként azt se, hogy állami segédlettel védhetnénk meg erőtlen önmagunkat bárminemű kísértésektől. Május első vasárnapja azonban eszünkbe juttathatja segédmünk egyetlen forrását és hatékony eszközét is. Merthogy az egyházi naptárban idén történetesen Rogate vasárnapja is május 1-jére esik. És üzeni: *Kérjétek – imádkozzatok!*

● T. PINTÉR KÁROLY

A hónap igéje

Egy ifjúsági órán arról beszéltem, hogy a Bibliában mindentről szó van, minden kérdésre van válasz. Erre az egyik fiatal megkérdezte: „És mit mond az Ige a kábítószer használatáról?” Válaszom a mostani ígénkhöz kapcsolódott: testünk a Szentlélek temploma. Ő lakik bennünk, ezért nem mindegy, hogyan bánunk vele, nem szabad felelőtlenül tönkretenni. Így, közvetve ugyan, az Írás világosan tiltja a kábítószer-használatot.

A Szentlélek temploma vagy. Milyen nagy tisztesség ez! Mire szolgál egy templom? Igaz, ma megeseik, hogy eladják szál-

végük lesz. Igen, mondja Jézus, ha úgy használják, mint rabló a barlangot. Menedékül bűnös szerzeményével együtt. Azaz ha templomba mész, ha az Urat imádod, akkor a szívednek is meg kell változnia, meg kell tisztulnod. Különben semmit sem ér istentiszteleted, és nem ment meg téged a katasztrófától Isten sem. Csak akkor teszi ezt, ha benne bízva, alázattal járulsz a színe elé.

A Szentlélek temploma-e a tested? Igen, valószínűleg a lelked Istent imádja, elmondod, hogy hozzá tartozol, néha eljársz a templomba, még talán adakozol is, és valamilyen feladatot elvégzel a templom

Vagy nem tudjátok, hogy testetek a bennetek levő Szentlélek temploma, akit Istentől kaptatok, és ezért nem a magatokéi vagytok?
(1Kor 6,19)

lodának, sportcentrumnak vagy uszodának, de célja, rendeltetése szerint másra való. Eladhatod a testedet és a lelkedet is a gonosznak, de a sok bajban megérted, hogy nem ez volt a rendeltetése, hanem valami egészen más. És ez a hívő ember életén látszhat. Az, hogy áradjon belőle az imádat, a szentség, a tisztaság. Hogy eszköze lehess az Úrnak abban, hogy életeden keresztül mások meglássák az Urat, és megtapasztalják szeretetét és kegyelmét.

A templom az imádat helye. „Az én házam az imádság háza, ti pedig rablók barlangjává tettétek” – mondja az Úr Jézus azoknak, akik másként használják a templomot, mint ahogy kellene (Lk 19,46; újonnan revideált Károli-ford.). Mire utal ez a mondas? Ézsaiás arról beszél, hogy az Úr megoltalmazza népét az ellenségtől, mert ott van Isten temploma, oda menekülhetnek. Jeremiás pedig arról, hogy ne bízzanak hamisan a templomban és Isten ígéréteiben. Mert ha nem adják a szívüket az Úrnak, és nem bánják meg bűneiket, akkor hiába menekülnek a templomba,

körül, de a nagy kérdés az, hogy odabent ki lakozik! Kié a tested? Látszik-e azon, ahogy testeddel bánasz, ahogy élsz, hogy a Lélek lakik benned? Szavaidnak és tetteidnek van-e lelki kisugárzása? Amikor az Úr nevében próbálsz szólni, valaki útmutatást, vigasztalást vagy békességet kap-e? Átjárja-e lényedet Isten az ő Szentleke által? Mint ahogy egy kesztyű semmit sem ér önmagában. De ha beledugod a kezdet, lehet vele fogni, simogatni és kapaszkodni. A te kezdet és egész tested is csak akkor lesz igazán értékes, ha ott van belül az Úr, és mindig tudatosan kéred, hogy jöjjön, munkáldokjon benned és általad.

„Vagy nem tudjátok...” – kezdődik ígénk. Pál kérdése költői: Persze hogy tudjátok, kell, hogy tudjátok. És mégsem aszerint éltek? Mi is sok mindent tudunk a Bibliából is. Mindaz, ami ott le van írva, a Lélek által élővé lehet, és tisztává, hasznossá teszi életedet. Hogy ne kelljen bányítani a tetteidet, a szavaidat, hanem azok az igazán jó ügyet, az Úr ügyét szolgálhassák.

• SZÉLL BULCSÚ

Oratio oecumenica

Mennyei édes Atyánk! Imádkozunk azért, hogy törvényedet és a szent Fiad által kapott evangéliumot egyházad képviselni és hirdetni tudja a világban. A törvényt, hogy mindig igaz tükröt tartson elénk, de az evangéliumot is, hogy a bűneink miatti kétségbeesésből meglássuk szabadulásunk útját, Krisztus, a te Fiad által. Kérünk téged, hallgass meg minket!

Imádkozunk anyanyelvünkért. Add, hogy ne kelljen aggódnunk kimondott szavainkért. Adj erőt és kitartást, hogy gyermekeinket megóvhassuk a kétértelmű és hazug beszéd befolyásától, és őszinte, igaz szólásra neveljük.

Imádkozunk az árvákért, a nevelőotthonokban, a csonka családban vagy szegénységben felnövő gyerekekért, a szeretetet nélkülözőkért, a súlyos betegekért és gyógyíthatatlanokért. Angyalaiddal legyél mellettük, és láttasd meg velünk, hogy a közelünkben melyik gyereknek vagy családnak segíthetünk.

Anyák napján eléd visszük az édesanyákat és a nagymamákat is! Imádkozunk, hogy mindenkor szeretetteljes figyelmet és erkölcsi támogatást kapjanak tőlünk, hogy gyermekeiket és unokáikat biztonságban és békességben nevelhessék. Imádkozunk a kismamákat és gyermekeikért; az ő életüket is áldásod kísérje. Imádkozunk az egyházi baba-mama körök tevékenységéért is.

Eléd visszük azoknak a fájdalmit is, akik elveszítették gyermeküket. Te a szomorú szívet is magadhoz öleled.

Áldd meg az érettségi vizsgájukat kezdő diákokat is, hogy megszerzett tudásukról bátran és tisztán adhassanak számot.

Imádkozunk az özvegyekért, a gyászolókéért, a magányosokért, az idősotthonok lakóiért, a betegekért és mindazokért, akik velük és értük dolgoznak szeretettel és hivatástudattal.

Mennyei Atyánk, köszönjük, hogy kegyelmesen meghallgatod kéréseinket. Kérünk, vezess minket tovább Krisztuskövetésünk keskeny útján, Szentlelked vezetésével és erejével. Ámen.

A mennyország haszonlesői

Azt hiszem, életem végéig emlékezetes marad, de lehet, hogy azután is, amikor az egyik barátom őszintén közölte velem: rájött, hogy a legjobban a keresztényekkel kell vigyázni, mert azok a leginkább kétszínűek. Mint elmondta, szerinte sok testvérünk csak azért viselkedik kedvesen, azért fordul szeretettel mások felé, mert ezért „jutalmat remél a mennyben”. Neki ilyen szeretet nem kell. A hitetlenek sokkal egyenesebbek: nem színlelnék barátságot mindenkivel, nem akarnak jóban lenni azokkal is, akiket valójában nem kedvelnek.

Rögtön önkritikát gyakoroltam, mert persze nincs az rendben, hogy eddig nem derült ki, én magam milyen hitet vallok. Az sem lehet mentség, hogy az ateista barátokkal való vallási beszélgetés – bizonyágtétel – „kemény dió”, hiszen hirdetésünk illenek az ígét, „akár alkalmas, akár alkalmatlan az idő” (2Tim 4,2).

Mindenesetre foglalkoztatni kezdett a mennyek országáért fenntartott érdekkapcsolat kérdésköre. Kegyességet gyakorolni az új világ kincseiért, csak a „haszon” miatt? Különös ellentmondás: az egyik oldalon ott van a valóságos hit, amely csak fentről származhat; a másikon meg valami szörnyű alakoskodás, amely meg csak lentről. Mindez felvet egy újabb súlyos kérdést: Jézus meghirdette a szeretet parancsát, de vajon lehet-e szeretni vezényszóra?

„A szeretet ne legyen képmutató” – figyelmeztet Pál. Mégis többen kerülnek abba a meghasonlott helyzetbe, hogy már megsejtették az igazságot és egy eljövendő új világ ígéréteinek csodáját, amelyet szívből akarnak, szívükben mégsem állnak készen (Róm 12,9). Ugyan ki az, aki még soha nem küzdött azzal, hogy szeretnie kell olyanokat is, akiket természete szerint elviselhetetlennek tart? Ilyenkor persze erőt veszünk magunkon, „mert ez a parancs”, miközben a „látszatra ránk ruházott igazságosság” kön-

tösebe burkolózva csapjuk be felebarátunkat, s csaljuk meg saját magunkat is (Jakob Böhme).

De hogyan lehetséges ez? Hiszen a felülről jövő bölcsesség tiszta, méltányos, „nem részrehajló és nem képmutató” (Jak 3,17). Ám az ember „leleményes – írja találóan Dér Katalin –, még a vallásba is képes bemenekülni az Isten elől”: jótékonyságba, rítusba, tudományba, mert „kibírhatatlannak érzi, hogy szembenézzen a képpel, amit Isten tár elé róla”. Hiszi Jézust, akinek még sincs köze személyes életéhez.

Jól tudjuk azonban, mit ér az ilyen adomány, szertartás, tudomány vagy hit. Mert „ha szétozstom az egész vagyonomat, és teszem tűzhalálra számom, szeretet pedig nincs bennem: semmi hasznom abból” (1Kor 13,3).

Sokat bosszankodunk az újkori pogányokon, az „ezoterikus” tévtanítókon, a hamis médiaprófétákon, de keveset beszélünk a kortárs farizeusokról, akik nem az ateisták között vannak, hanem a mi templomainkban. Kívülről szépnek látszanak, papoknak kedveskednek, hasznos gyülekezeti munkát végeznek, miközben „belül ragadozó farkasok”. Ők már nemcsak a föld, hanem a mennyország kizsákmányolói. S gyakran nem mellettünk ülnek, hanem a tükörből néznek vissza ránk (Mt 23,27; Zof 3,3; Lk 7,15). Már csak ezért is kellene levetkőznünk a régi embert cselekedeteivel együtt, hogy valóban az „isteni természet részeseivé” legyünk (Kol 3,9; 2Pt 1,4).

Ne feledjük, hogy még csak az út elején járunk, ha megízleltük a mennyei ajándékot, Isten felséges beszédét és az eljövendő világ erőit. Vigyázzunk: ha állunk, el ne essünk újra! Kérjük Jézust a zsoltáros szavaival: „Tégy értelmessé, hogy megfogadjam törvényedet, és megtartsam teljes szívvel!” (Zsolt 119,34)

• ANDRISKA JÁNOS

Húsvét ünnepe után 5. vasárnap (Rogate) – Jak 1,22–27

Máskép(p)

Hitünk és cselekedeteink másolata időnként megjelenik az általunk használt tükrökben, nem csupán a bibliai tükrökben. Háromféle tükörkép is megmutatja, hogy mit hordozunk magunkban: a kíváncsiság, a homályos látás és az ellenőrzés tükrét.

Egy óvodás hittan csoportot hetente egyszer beköltöztött a logopédiai terembe. A megszeppent gyerekek a tükör melletti asztalhoz ültek, és önkéntelenül is önmagukat nézték. Miközben énekeltek, imádkoztak, ceruzáikat vették elő, elmerülten vizsgálgatták a tükrökben leghátsó fogukat, vagy megsimították hátrafogott copfjukat. Ez a kíváncsiság tükré, amelybe belenéz gyerek és felnőtt egyaránt. Kíváncsiak vagyunk magunkra, a körülöttünk lévő világra, de magára Istenre is. Ám ebben a tükrökben legtöbbször csak azt nézzük meg, amit mi szeretnénk, ami érdekel bennünket,

amit a tükrökben látható felszín eláru. Isten igéjének cselekvéséhez a kíváncsiság még nem elég, ám nyitottá válhat ebben a tükrökben az ember a Szentlélek megismerésére és erejének befogadására.

Nagyszülői hagyatékként tükröt kapott az unoka. A díszes fakeretű tükör, amely régen a parasztház belső szobájában kapott helyet, most az unoka modern kialakítású házában ékeskedik. A tükör torzít, a látás benne homályos, csakúgy, mint ebben a földi életben, ahol „tükrök által homályosan” látunk, és még nem ismerjük teljesen Istent (1Kor 13,12). Mégsem dobjuk el ezt a tükröt, mert ha homályosan látunk is benne, akkor is szükségünk van erre a homályos képre önmagunkról és az Istenről, mígnem majd egyszer a mennyei város tükrös, színarany utcáin járunk a teljes látásban (Jel 21,21).

Nap mint nap belenézünk autónk visszapillantó tükrébe is, így ellenőrizzük, hogy szabad-e az út, nem megyünk-e neki semminek, senkinek. Ez a tükör sem pontos, vagyis nem mindig olyan távolságban vannak a tárgyak, mint amilyenek tűnnek. Ugyanakkor a tükörnek ellenőrző és emiatt életmentő hatása is

lehet. Ez a tükör mutat rá arra a jellegre keresztyén életünkben, amelyről Jakab apostol is írt levelében. Nézzünk bele a szabadság tökéletes törvényébe, abba a tükörbe, amelyből az fénylik vissza, hogy Krisztusban életet kaptunk, és ez arra hív, hogy cselekedetekben is szolgáljunk, valamint másokat szabadon, hitből fakadóan szeressünk.

Máskép(p) élni Krisztusban. Van-e bátorságunk az isteni tükörbe belenézve meg is látni, hogy lehet a kapott képet máskép(p) is értelmezni? Amit másoknak szeretünk volna magunkról mutatni, és ezért képmutatónak bizonyultunk, abban is ott van a máskép(p). Lehet fék a nyelvemen, lehet bennem szeretet a nyomorúságban élők, a szükségben szenvedők iránt, ha Isten megtart engem, és megcselekszi bennem és rajtam keresztül, akkor elhagyhatom képmutatásomat.

Lehet-e másképp élni: nem embereknek tükrökben tetszelegni, hanem Istennek tetszeni? Van-e még esélyünk nekünk, embereknek, akik Isten képmására teremtettünk ugyan, de attól már egészen eltávolodtunk? Lehet másképp élni, és van esélyünk Jézus Krisztus által, akinek nevében kérjük az Atyát! Jézus által, aki Urunk, megváltónk és testvérünk.

Legyetek cselekvők és hallgatók is. Jakab apostol figyelmeztet bennünket nem is egyszer. Be ne csapjuk magunkat! Azt ne higgyük, hogy hallgatjuk az igét, és ennél több már nem is kell! Ugyanakkor cselekvésünk nagysága, minősége se homályosítsa el szemünket, nehogy a gazdag ifjú kérdése fakadjon fel belőlünk: „Ezt mind megtartottam, mi fogyatkozás van még bennem?” (Mt 19,20)

Az intés azt is sugallja, hogy ne felejtünk el visszatérni az Isten által tartott tükörhöz, amelyet a Szentírásban megtalálhatunk. Mert aki megmarad az Úrban, azt teszi boldoggá cselekedete. Végül a nyelv megfegyezése is odakerül cselekedeteink listájára. Ez hangsúlyozza az igehallgatás fontosságát is, mert aki el tudja hallgattatni magát, az könnyebben figyel Isten igéjére is. Ha én magam elhallgatom, és másokat hallgatom meg, a nyomorúságos helyzetben lévőket, akkor is segítem saját igehallgatásomat, belső csendem megélését is.

A jakabi felhívásból – „*legyetek az igének cselekvői, ne csupán hallgatói*” – ugyan mennyit fogadunk ma meg? Lelkesedésünk akár nagy, akár szerényebb, jelen van közöttünk a másképpen cselekvő Isten, aki tükröt tart elénk. Ő egy más emberképet kínál: a bűneiből megszabadított, hitből élő ember tükörképét. Hassa át az ő Szentleke a magunkról és róla alkotott képeinket! Ámen.

● CHIKÁN KATALIN

Imádkozzunk! Urunk! Tudjuk, hogy te ismersz és látsz bennünket. Segíts, hogy mi is mindinkább megismerjük téged, és meglássuk dicsőségedet. Ámen.

Mennybemenetel ünnepe (május 5.) – Mk 16,14–20

A befejezetlenség feszültsége

Nagyon szeretem a kerek történeteket. Azokat a filmeket kedvelem a legjobban, amelyek igaz történeten alapulnak. Örülök, ha a film végén megmutatják – a színészek neve mellett – a valós szereplők fényképét, és néhány mondatban azt is elmondják, hogy mi történt velük a továbbiakban. A befejezetlen történetek viszont hiányérzetet hagynak bennem. Sőt feszült, indultatos is leszek ilyenkor. Vége? Már vége?! Hogy lehet így vége?! Így nem lehet vége!

A továbbírt evangélium. Márk evangéliumának talán ezért van két befejezése. A korábbi forma szerint a történet valójában nyitott és befejezetlen. Jézus testét nem találják a sírban az asszonyok, egy fehér ruhás ifjú pedig azzal a döbbenetes üzenettel küldi el őket a tanítványaihoz és Péterhez, hogy Krisztus feltámadt, és előrement Galileába, ahol majd találkozhatnak vele. Ezek után pedig zárómondatként csak ennyit olvashatunk: „[Az asszonyok] senkinek sem mondtak el semmit, mert féltek.” (Mk 16,8)

Az ezután következő kiegészítő sorok a befejezetlenség feszültségéből születtek meg. Mert ez a feszültség nem hagy minket nyugodni. E feszültség miatt maradhatott életben Seherezádé még ezeregy napig. Addig, ameddig mesélni tudott. A szultán ugyanis hallani akarta a folytatást addig-addig, míg végül lemondott a bosszúról, megkegyelmezett, és életben hagyta menyasszonyát.

Mint rügy, ha pattan. A feltámadás hihetetlen feszültségéből születik meg maga az egyház, ahogyan Márk evangéliumát is továbbírják, mert nem tudják nem továbbírni. A feltámadott Jézus megjelenéseit, a missziói parancsot, a mennybemenetelt és a korai egyházi életet mesélik el esszenciális tömörséggel. El kell mondaniuk, legalább csak néhány szóval, hogy Jézus nincs már közöttünk, felment az Atyához, de más módon mégis közöttünk van. Hihetetlen erő van ebben a dinamikus feszültségben. Ez az élet ereje. Ez kertünk nagy hársfájának ereje, amikor rügyei kipattannak, és alig néhány napon belül zöldbe borul az égisz éré fa.

Mennybemenetel ünnepének elbeszélése is ilyen dinamikus. Telve a hit és a hitetlenség óriási kontrasztjával. Mert akik félnek, azok szótlanak, rettegnek és bezárkóznak. Valósággal mozdulatlaná dermednek. Megfagy bennük az élet. Ezt fokozza a véletlenségig a továbbírt evangélium legélesebb mondata: „Aki hisz, és megkeresztelkedik, üdvözülni fog, aki pedig nem hisz, elkárhozik.” (Mk 16,16) Ez az egyház jövőjét megalapozó feszültség. A hit továbbadását mennyei jelek kísérik: „...az én nevében ördögöket űznek ki, új nyelveken szólnak, kígyókat vesznek a kezükbe, és ha valami halálosat isznak, nem árt nekik, betegre teszik rá a kezüket, és azok meggyógyulnak.” (Mk 16,17–18)

Egy asszony hihetetlen története. Az egyház története, Jézus menyasszonyának története is kétezer éve befejezetlen történet. Minél mélyebben ismerjük Krisztus tanúinak történetét, annál inkább látjuk, hogy az ő bátorságuk a hit bátorsága. Teréz anyáról hallottam egy történetet munkájának kezdeti idejéből. Engedélyt kért az előjáróitól, de ahogyan az egykori tanítványok nem hittek az üres sírt felfedező asszonyoknak, őbenne sem bízott senki. Csak ennyit mondott az illetékes vezető, hogy Teréz terveit neveltségessé tegye: „A Teréz?! Hát az még egy gyertyát sem tud rendesen meggyújtani!” Szinte halljuk a hitetlenség gú-

FOTÓ: KOVÁCS VIKTOR BLOGJÁBÓL

nyos és megszegényítő hangsúlyát. De tudjuk, hogy a szegények között végzett szolgálat azóta világméretű mozgalommá növekedett Teréz anyáé rendjében, „az Úr pedig együtt munkálkodott velük”. (Mk 16,20) Mi is láthatjuk ennek az erejét, hiszen Józsefvárosban, Budapest VIII. kerületében vasárnaponként több száz hajléktalan ember vesz részt szentmisén, és Teréz anyáé rendje naponta meleg étellel és a hit bátorító üzenetével táplálja az őket.

Ezt a történetet neked kell befejezned. A Márk evangéliumához fűzött mennybemenetel-elbeszélés felszabadít arra, hogy a történetet mi is továbbfűzzük, mert így nem lehet vége. Üzenet ez mindazoknak, akik elégedetlenek az egyház jelenlegi állapotával. Bátorítás azoknak, akik tovább akarják vinni Jézus hírét. Az egyháznak ugyanis van jövője, mert van küldetése.

● ROMÁNNÉ BOLBA MÁRTA

Imádkozzunk! Jézus, ismertesd meg velem személyes küldetésemet az evangélium hirdetésének szolgálatában. Erősítsd meg gyülekezetünk munkálkodását jelenléteddel. Add, hogy a hitben előtűnk járók bizonyágtétele inspiráljon bennünket arra, hogy hiteles tanúid lehessünk a változó világban. Ámen.

Babó

Babó a szélsőségek embere. Ezt már élete eddigi öt hónapja alatt is sikerült magabiztosan, tényként közölnie velünk.

Először nem jött. Egyszerűen nem, semmi áron, évekig. Hiába várta a barátnőm olyan epekedve, készült rá az egész család vágyakozva: nem és nem. Aztán meg úgy jött, mint a nyári zápor. Puff, bele a közepébe, harmincöt hétre és – ő már csak ilyen – egész máshova, mint ahol várták. Na jó, ettől zsenge kora miatt eltekintünk.

Szóval jött oda, miközben itt vártuk évekig, már teljesen el is bambultunk a nagy várakozásban – és akkor hopp, egy telefon hétfőn, hogy döntsenek keddig: kell-e, mert szerdán már lehetne is érte menni.

A fényképen csukott szemű, dundi csecsemő – állig bebugyolálva. Nem sokat mutatott az a kép Babó igazi lényéből, de hát az ember gyarló: hiába van már három nevelt gyereke, azokat mégiscsak készen kapta – mindegyik legalább óvodás volt, amikor érkezett –, ez meg itt vadiúj. Szóval elcsábultunk rendesen. Én is elcsábultam, pedig nekem csak a barátnőm várt babát.

Ahogy láttam olvadozni, próbáltam szilárd támaszként mellette lenni. Mondtam neki, hogy itt bőgés lesz. Előbb Babó fog bőgni, és az egy légerterű lakásban az nagyon kellemetlen lesz. Aztán meg előre szóltak, hogy csak „átgondozásra” adják. Amint kerül örökbe fogadó pár, már vizsik is el. De hiába. A józan ész illedelmesen félreáll, ha jön ez a szerelemféle örület. Tudja jól, hogy teljesen esélytelen ilyenkor.

Szóval telefon, turkálás, babaruhamosás, kiságyszerezés, néhány papír aláírása itt meg itt, és szerdán megérkezett Babó. Kicsi volt, jó szagú és vérlázítóan magabiztos. Csak fél szemmel nézett meg bennünket, aztán látva, hogy az udvartartást sikerült tökéletesen mulyává hódítania, fensőbbes mosoly-

lyal visszaaludt, mintha az egész költöztetés meg hercehurca nem tartozna rá.

Mi úgy lestük, mint egy isteni csodát, és amikor megmozdult, nyekkent, pislogott, fintorgott, ámulva dongtuk körül. A babaság derűje belengte a lakást. Egymást csitítgatva nevetgeltünk, fokhagymagerezdnyi kis popsiját puszilgattuk, mert még olyan „alig használt” volt az is. A lábát meg éltelfestékbe mártottuk, és pecsételtünk vele, hogy majd ha megnő, láthassa, milyen igen-igen pöttöm volt.

Néha persze összeresztünk, ha megszólalt a telefon, de nem jött semmi lényeges hír. Hetek teltek el, és még születési anyakönyvi kivonata vagy tébékártyája se volt. Papíron nem is létezik, a valóságban meg mennyire él – nevetgeltünk. Még meg sem találták az anyát, akinek le kellene mondania róla. Pedig már rutinos lemondó lehetne: Babó a tizenegyedik gyereke, de egyet sem nevel közülük. Mi persze nem bántuk a hanyagságát. Élveztük a babózás minden pillanatát, közben majd összeestünk a fáradtságtól. Mert persze zajlott azért az élet. A „nagyok” néha veszekedtek, nem akartak fürdeni, kinőtték a cipőcskéjüket, elhullatták a fogukat. Betegek lettek, és teát kortyolgatva, bebugyolálva üldögéltek, melegedtek az ágyon. Társasoztak, és elfelejtettek rendet rakni. Szóval működtek szabályosan. Babó meg szépen fejlődött. Már nem aludt folyton. Hallgatózott, figyelt, érdeklődve fordult a világ felé.

Ártatlannak tűnő kis hasmenéssel, lázzal kezdődött az a nevezetes reggel. Láttunk már ilyen vírust, majd elmúlik pár nap alatt, na, fel a fejjel. Aztán meg úgy tűnt, báránymihlós lett, csupa pötty a lába. Délutánra aztán csak a vad félelem volt biztos. Hogy komoly a baj. Ügyelet, mentő, irány a megyei nagy kórház. Agyhártyagyulladás. Életkilátásai gyengék. Jobb lett volna nem látni. Merev volt a teste, kis arca fájdalma-

san öreg és gondterhelt, a csövek közül alig látszott ki. Altatták, de éreztük, hogy fájdalmi vannak. Össze-összerándult, nyöszörgött, az orvos meg azt mondta: kevés az esélye a gyógyulásra. Készüljünk fel a legrosszabbra, lassan búcsúzzunk el tőle.

Persze képtelenek voltunk. Helyette sok-sok imádságot kértünk, innen is, onnan is jött pár biztató sor, és a barátok imái szálltak az ég felé. Közben Babó egyik oldala is megbénult egy reggelre, és a szemét sem tudta már nyitni-csukni. Úgy csöpögtettek bele, hogy ki ne száradjon. Az anyukája pedig ott ült mellette, és simogatta a csöpp hátát, beszélt hozzá, és csodára várt.

A világ ünnepelt, de a mi karácsonyunk most másról szólt. Rájöttem, hogy – talán életemben először – most valóban egy kis csecsemő körül forog minden gondolatom. Nem érdekel a jelenet, a létszám, az asztaldísz, a menü. Csak a kérdések törtek fel újra meg újra bennem: Miért történt mindez? Is-tenem, ugye ott vagy? Ugye nem engeded?

Minden gondolatunk Babóra rezdült. Az enyém is, pedig nekem ott volt a saját öt gyere-rem meg a barátnőm három kölcsöngyere-ke, hogy foglaljam le őket, legalább nekik ne aggódással teljen minden percük.

Az ünnepek alatt információ alig jött, ha jött is egy-két szó, önmagának is ellentmondó. Nem voltak elérhetőek bizonyos vizsgálatok, és a helyzet sem igen akart stabilizálódni. Hat hét telt el, mire kezdett kiderülni, mit veszítettünk el biztosan. Babó maradt, de ép szem és mozgásképes jobb oldal nél-

ségből a kijáratot. Ráadásul teljesen kifli alakú lett, valahogy féloldalt kanyarodott fektében. Csak a hordozóban tudott egy kicsit ellazulni, így hát az anyukája gyakorlatilag beköltöztette oda. Mire hazajöhetett, mind nagyon fáradtak voltunk már. A család, a rendszer, amelyet működtetni próbáltunk, a gyerekek mindkét csapata. Babó pedig csak lógott a hordozóban. Nem sok élet látszott rajta. A legfájdalmasabb az volt, ahogy némán, nyitott szemmel bámult bele egyenesen a tűző napba. Nem kapta el a tekintetét, nem hunyorogott, csak nézte féloldalt tekeredett testtel.

– Vigyétek vissza! – bukott ki belőlem egy nap a régóta forgatott gondolat. – Tönkremegy az egész családotod bele! Mi lesz a másik három lánnyal, akiket már nevelsz? A férjeddal még köszönni sincs időtök egymásnak! Fáj minden porcikád a hordozótól,

szerűen felmondtam neki. Rám ne számíts, kész, eddig bírtam.

A barátnőm csak állt, Babó féloldalt dőlve aludt rajta, a háttérben a három másik lurkó. Nézett rám, még csak szemrehányás sem volt a szemében. Én már kabátban voltam, indulásra készen, kár a szóért, nincs tovább. Ő meg csak ennyit mondott:

– Anyukám is ezt tanácsolta. És az orvosok is. Teljesen logikus gondolat, de nem tudom megtenni. Te bármikor kiszállhatsz, neked nem muszáj segíteni. Ő az én gyere-rem, én vállaltam, ez világos. Nyugodj meg, lazíts, jó?! Pihenj és ne aggódj! Nekem most ez az utam. Nem tehetem őt le a semmibe, mást meg nem látok. Maradunk együtt.

Lesújtva mentem haza. És pihentem, mert már tényleg muszáj volt. Testem-lelkem kimerült, a család is megtépázva várt vissza.

Azért találkoztunk mindennap. Csak úgy összefutottunk véletlenül, de hát egy utcában lakunk, nem lehetett ezt elkerülni. Vártam, figyeltem, aggódtam, hogy meddig bírják, meddig cipelik ezt az egész örült nehéz helyzetet. De semmi vészjelzés nem érkezett. A gyerekeink előbb-utóbb ismét együtt játszottak hol itt, hol ott. Beállt egy élhető rend, már nem éreztem, hogy én tartom Atlaszként a földgolyót.

Babó meg lassan alakulni kezdett. Tornák, masszírozás, fejlesztések próbálják segíteni. A mozgása erőteljes és fürge lett, kedvesen gagyog, és vak léteére elég jól megérzi, mikor hajol fölé valaki. Ilyenkor előkapja legcsábosabb mosolyát, mert azt tapasztalta, az elég jó eséllyel csiklandozást, puszilgatást, dögönyözést és karba vételt eredményez. A házban újra vidám a gyerekzsivaj, mindenkinek jut szeretet és feladat. Elvileg nem tudjuk, meddig marad ez így, hiszen Babónak van szülőanyja is, sőt örökre adhatóvá is válhat, de ezt nem nagyon firtatja senki. Sérült babákért nincs nagy tolongás. Babó tehát marad. Úgy van ott az anyukája mellett, ahogy a gyerekek lenni szoktak: magától értetődően.

Nekem meg követnem kell a sorsát, mert igencsak formás kislány, és a hétéves kisfi-am úgy tervezi, hogy őt veszi majd feleségül. Már gyűrok a jó anyós szerepére.

Az érte imádkozóknak meg üzenem: múlt héten átvettem az egyik etetést, és Babó szemkontaktust teremtett velem. És gyanúsan hunyorog a fényre, és követi a mozgó színes tárgyakat a szemével. Papír ide vagy oda: vannak még csodák.

● FÜLLER TÍMEA

kül. Vizsgálat vizsgálatot követett. És sehogy sem akart véget érni a sok altatás, vérvétel, CT. Elég sok agyterület sérült, mozgásszer- vi és értelmi sérülése is lehet maradandó. És izgulás, és imádság, és remény és félelem is.

Teltek a napok, és Babót hazaadták. Láthatóan jobban volt. Már nem nyöször- gött annyit, de azért remegett, és kétség- beesetten kapkodta a fejét, keresve a sötét-

Babó meg gyakorlatilag már nincs velünk. Ki tudja, egyáltalán van-e fogalma róla, hogy kik vagyunk? Nem örökre vállaltad, csak pár hétről volt szó. Bármikor visszavi- heted! Keressenek neki mást, aki ráér csak vele foglalkozni, vagy tudom is én.

Utáltam magam, hogy így beszélek, de már elfogyott minden erőm. Együtt voltunk végig, nekem már nem ment tovább. Egy-

Szomorúan tapasztaljuk, hogy napjainkban sok családban vannak súlyos gondok, az egymás iránti szeretetlenség számtalan családot bomlaszt szét. Gyakran még a hívők élete sem példamutató, pedig a világ fiai a hívők családi életét figyelik a legkritikusabban. Példamutató-e a mi életünk? Válaszoljunk erre nagyon őszintén! És törekedjünk rá!

Isten gyermekei gyakran panaszkodnak, hogy sok vereséget szenvednek el, pedig az Úr dicsőségére szeretnének élni. Pál így ír a kolossébelieknek: „...a ti éltetek el van rejtve együtt a Krisztussal az Istenben.” (3,3; Károli-ford.) Amilyen mértékben

nácsozod lesz neked minden más felett való, mostantól fogva veled élek.” Ilyen közösségre kell lépniük vele.

Modersohn hangsúlyozza: családi életünk csak akkor lesz igazán értékes élet, ha Jézussal élünk. Hogyan valósul meg ez a mindennapjainkban? Az egyik lényeges dolog, hogy napi munkánk végeztével Krisztussal térjünk haza, és „Krisztussal várjon” a házastársunk. Ha hivatásunkban valami kellemetlenség ér, és hazatérésünkkor még mindig ezek foglalkoztatnak bennünket, nyilvánvaló lesz a bosszúságunk, ha nem akarjuk is mutatni. Ez még nem jelent bajt, ha feleségünk vagy férjünk is közösségben van Krisztussal. Mert ekkor az ő különösen

Mindezek természetesen mindkét házastársra egyformán vonatkoznak. Mégis gyakran fordul elő, hogy az otthoni feladatokat végző feleség munkáját kevesebbre értékeljük, mint a munkahelyen végzett kereső munkát. Pedig gondolnunk kellene arra, milyen fárasztó feleségünk otthoni munkája a hétköznapiak taposómalmában! A hazaérkező gyerekek ezer kívánsága, a velük való törődés őt is kifáraszthatja, különösképpen, ha ő is kereső munkára kényszerül. Éppen ezért még inkább szükséges az, hogy mi, férfiak, Krisztussal térjünk haza, azzal az elhatározással, hogy szerető, kedves, gyengéd, megértő lesz a közelségünk. Ha a bevásárlásban is tudunk segíteni, az a gondoskodó szeretetet jelzi feleségünk számára. A házi teendők elvégzésében is szükség lehet a férj segítségére. A figyelmes munkamegosztástól függ házaseletünk boldogsága és a család összhangja. Sokszor egészen kicsiny kedvességekben válik nyilvánvalóvá a közösségünk Krisztussal. A mennyország földre szállt darabja lehet a házasságunk.

Külön kell szólni az özvegyekről, akik elveszítették házastársukat. Szívükben ott van a felelősség gyermekeikért, hogy felneveljék őket. Modersohn erről így ír: „A szükség és a gond benéz az ablakon, és azt kérdezi: hogyan telettek ki, hogyan tartod el a gyermekeket, miként ruházod csekély nyugdíjadból?” Kedves édesanya, édesapa! Erre a válasz: Krisztussal! Te magad a gyermekeket felnevelni nem tudod. De nem is kell. Nevelheted Krisztussal. Isten megígérte az özvegyeknek és árváknak, hogy atyjuk és tanácsadójuk lesz. „...én terólad el nem feledkezem.” (Ézs 49,15) „Nem hagylak titeket árváku; eljövök ti hozzátok.” (Jn 14,18) Milyen jó ezt tudni!

Neveljétek gyermekeiteket Krisztussal! Ő segít nektek. Amire szükségetek van, mindent megad: erőt, tudást, szeretetet, határozottságot, mindent. Sok olyan hívő özvegy gyermeke találta meg az Urat, akiket édesanyjuk Krisztussal nevelt fel. Az Úr megtartja szavát, bízzuk magunkat az ő ígéretére, nem hagy cserben bennünket! Ami pedig mindnyájunknak a napi gondjait illeti, legyen bátorságunk hozzá, hogy minden gondunkat őreá vessük, mert ő gondot visel rólunk.

Járjunk tehát Krisztussal minden napon, minden órában, mert akkor vele áldott lesz családi életünk, és fénylő csillagai leszünk e sötétedő világnak! Hívő életünkkel igazolhatjuk, hogy van boldog családi élet – de csak Krisztussal!

● SZENCZI LÁSZLÓ

Krisztussal a családban

Krisztusban való élet a hívők mindennapi élete, olyan mértékben telik meg áldással, erővel, örömmel és békességgel.

Modersohn Ernő *Krisztussal* című könyve (fordította Gellért Margit, Bethánia Szövetség, Budapest, 1946) hasznos, építő tanácsokat ad a családi élettel kapcsolatosan.

A legelső kérdés tehát minden hívő számára, hogy élete Krisztusban való élet-e. Ha egy ember Krisztussal él, az a kegyelem csodája. Krisztussal való életünk akkor kezdődik, amikor akaratainkat átadjuk az Úrnak, életünket felajánljuk neki, és így szólunk: „Uram, mostantól fogva te légy Uram és Királyom. Úgy akarok élni, amint kívánod; elhagyom, ami neked nem tetszik, a te ta-

kedves és szeretetteljes magatartása elűzheti bosszúságunk felhőit, s a gondoktól ráncolt homlokunkat is ki tudja simítani. Gondolkozásunk akkor lesz keresztény, ha nem magunkkal törődünk, hanem társunkkal.

Ha Krisztussal elfogadjuk, és szeretettel vesszük körül egymást, ha érdeklődünk egymás nehézségei felől, ha egymás előtt kiönthetjük szívünket, akkor megkönnyebbülünk, eltűnnek fejkünk felől a felhők, kismul az arcunk, és visszatér a jókedvünk, a nyugalomunk. Érdemes ezért végiggondolnunk, hogy így cselekszünk-e. Avagy kölcsönösen ingereljük egymást szeretetlenségünkkel, meg nem értésünkkel, s nem tudunk megbocsátani egymásnak?

Akire édesanyja hite is hatott

Interjú Pápai Erikával

FOTÓK: LUKÁCS DÁVID

– Tényleg nem énekelhet otthon?

– Legalábbis ne gyakoroljak otthon, vagy csak nagyon ritkán – így szólt a fiam kérése. A gyerekek a finom, puha, magas hangokat szeretik, így természetesen énekeltem kis-korában a fiamnak, ha kérte, de a gyakorlás az egy másik ügy. Amikor a Maria Callasról szóló, *Mesterkurzus* című előadás szerepére készültem, amelyben Lady Macbeth áriáját kellett elénekelnem, emlékszem, nagyon zavarta őt a gyakorlás. De ezt könnyedén megoldottuk, mert végül is nem otthon készültem. Később volt egy kedves történet: elvállaltam egy balatonfüredi felkérést, ahova Balatonról szóló dalokat választottam, és ezeket kellett megtanulnom. A kisfiam az apukájával otthon hallgatta a mókás szövegeket újra és újra nevetve, így hamarabb megtanulta őket, mint én. A rendezvényre

„Ha az embernek ilyen édesanyja van, mint az enyém, akkor egészen más kapcsolata van az Istennel” – mondja Pápai Erika. A csodálatos hangú színésznőt evangélikus kötődéséről, későn jött anyaságáról és a színészi szakma nehézségeiről is kérdeztük.

utazva, az autóban már ő javítgatta a hibáimat. Néha azóta is énekelnem kell ezeket a dalokat, különösen, ha a Balaton felé utazgatunk. Tehát az évek alatt azért változott az énekléshez való viszonya.

– Csodálatos hangja van, mégsem színésznőnek vagy énekesnek készült, hanem kriminálpszichológusnak...

– Nem derült ki gyerekkoromban, hogy szépen énekelek, bár zenei általánosba jártam, anyukám gyakran vitt minket a nővéremmel az Operába. Tanultam komolyzenét is. Másodéves voltam a főiskolán, amikor feltűnt, hogy az éneklés készségi szinten könnyebben megy. Bagó Gizella hangképző énekmester kezdett velem dolgozni. ►

FOTO: ARCHIV

A Csárdáskirálynőben – Győri Nemzeti Színház

Sokat köszönhetek neki, ő mutatott példát, a kemény munkát is ő ismertette meg velem, mert az ihlet kevés. Szvjatoszlav Richter napokon át egyetlen taktust gyakorolt, mire az a koncerten csodálatosra sikerült. A zsenialitás olyan dolog, ami keveseknek adatik meg, de gyakorlás nélkül nem fénylik fel.

– Nicole Kidman, Jennifer Lopez magyar hangja, és sikorsorozatokat is szinkronizál. Az ország egyik legkedveltebb hangú színésze. Mit szeret a szinkronizálásban a legjobban?

– Az azonnalíságot. Egy-egy színházi szereppel rengeteget dolgozunk, aztán a két hónapos próbafolyamat után vagy a siker jön, vagy a bukás. A szinkronizálás viszont azonnali eredményt hoz. Teljesen más típusú munka. Minél színvonalasabb a színészi játék, annál könnyebb ráhangolódni. Arról, hogy ekkora sikereket hoz nekem, nem is álmodtam. Amikor a *Szívek szállodáján* vagy a *Született feleségeken* dolgoztunk, senki nem gondolta volna, hogy siker lesz. Az egyiknek a címe volt borzalmas, a másikban a történet állt tőlem rendkívül távol.

– Egyáltalán néz tévét?

– Igen, éjszaka. Bár a napokban vittem ki a szobámból a készüléket. Nem segít a kikapcsolódásban, az alvásban. Folyamatosan vibrál, zizeg. Sok filmet, sorozatot nem láttam a tévében. A komoly filmes szinkronjaimat azonban mindig megnézem, szeretem moziban látni és hallani a végeredményt.

Kölyök, az ötszázharminc éves naiv szellem szerepében – A padlás előadása a Vígszínházban

– Negyvenévesen lett édesanya. Ma-napság rendkívül sokat foglalkozik a média a későn gyermeket vállalókkal. Mit üzenne azoknak, akik ezeket az embereket előszeretettel kritizálják?

– Semmit. Mindenki tudja, hogy kitóltak az életkori határok. Erről fölösleges „bezzeg az én időmben” típusú beszélgetéseket folytatni. Fontosnak tartom az örök emberi értékeket. A változást el kell fogadni. Hosszabb ideig élünk, tovább nemzőképesek az emberek. Úgy gondolom, min-

denkinek a magánügye, hogy mikor vállal gyermeket. A saját életemről csak annyit mondhatok, azért szültem negyvenéves koromban, mert akkor találtam meg azt a férfit, akivel családot alapíthattam, bármennyire szerettem volna korábban is gyereket. Az a fontos, hogy olyan embereké váljunk, és olyan gyermekeket neveljünk, akiknek önálló döntéseik vannak.

– Fiús anyaként mire figyel oda leginkább?

– Ez állandóan változik, ahogy nő a fiam. Egy dolog azonban állandó: próbálok a bizalmas kapcsolatot megtartani kettőnk között, hogy ha valami kérdése van, merjen hozzám fordulni, meg tudjuk beszélni a dolgokat. Akkor vagyok boldog, ha sikerül időt és nyugalmat találni, hogy legyen ideje megnyílni. Arra kell ügyelnem, hogy ha ez akármilyen lehetetlen pillanatban történik, akkor is oda tudjak fordulni. Nem egyszerű, mert sokszor a reggeli rohanásban jön akár egy olyan kérdés: „Anyá, mi a véleményed Istenről?”

– A Katolikus Rádióban hallani régóta. Miért tartja fontosnak az ottani szereplést?

– E. Román Kata irodalmi szerkesztő hívott rádiójátékokba szerepelni, mesét mondani. Miután megcsappant a Magyar Rádióban az irodalmi, színházi munka,

Kata fontosnak tartotta, hogy felerősítse a rádiós irodalmi életet. Kaszás Attila is dolgozott a Katolikus Rádióban, a halála után itt készítettük el önkéntes alapon, összefogásból azt a gyermekeknek szóló CD-t, amelynek teljes bevételét Attila családjának támogatására ment. Ezután még erősebb kapcsolat alakult ki közöttünk, emberileg és szakmailag is. Ha ők hívnak, akkor én megyek!

– Ezek szerint a hangjával adományoz?

– Határozottan. Egyébként is azt gondolom, hogy miután ez a szakmám, ezzel tudok segíteni. Vállaltam már karácsonyi műsort női börtönben is, ahol valóban azt éreztem, hogy ugyanannyit kapok, mint amennyit adok, de egyházi felkéréseknek is igyekszem eleget tenni.

– Édesanyja a rákosligeti evangélikus közösségbe jár. Gyermekkorra óta kötődik az egyházhoz?

– Apukám katolikus, anyukám evangélikus, de miután Rákosligeten az anyai nagyszülőknél laktunk, gyerekkorom óta az evangélikus templomba jártam. Közel tíz éven keresztül utaztam Amerikába vendégszerepelni, ahol az emigráció nagy része a református egyházhoz kötődik, és ott is otthon érzem magam. Anyukám révén viszont az evangélikus kötődés a legerősebb az életemben, sokszor léptem fel a

Darvas Ivánnal a Csókos asszonyban – Vígszínház

templomban, nemrég pedig a helyi evangélikus bálon. Anyukám hite évtizedek alatt megerősödött bizonyossággá, ő nem mutatja, hanem megéli a hitét. Mindazt a jóságot és erőt, ami belőle sugárzik, ő valóban továbbadja. Minden bölcsessége, felénk irányuló szeretete mögött érezni a Jóisten erejét. Elképesztően szép és tiszta hite van. És ha az embernek ilyen édesanyja van, mint az enyém, akkor egészen más kapcsolata van az Istennel.

– „Jó a közelében lenni” – mondta önről Hegedűs D. Géza. Harmóniát áraszt a kollégái és a külső szem számára is. Hogyan jön létre ez a harmónia?

– Istennel való kapcsolatom örök keresés. Ez bizalmas dolog, befelé fordulás, amelyről nem kell beszélni. A kinyilatkoztatás mindenesetre mélységesen távol áll tőlem. Másrészt csak annyira vagyok közéleti ember, amennyire azt elbírom. Az a fajta gondolkodás, hogy a művésznek kötelessége a politikában állást foglalni, tőlem távol áll. Ahogyan a politikai színház, a napi dolgokra reagáló teátrum sem az én világom, bár elfogadom az érvényességét.

– Említette, hogy távolinak tartja a politikai színházat. Van, aki szerint a színház szakrális hely. Ön mit tart a színházban a legfontosabbnak?

– Én abban hiszek, hogy az igazi tehetség, az igazi művészi szándék zsigeri mélységig hat egy-egy emberben, és ott elindít valami folyamatot. Ha egy este csak tíz embert érintett meg egy előadás, akkor is megérte. Csodálatos érzés, mert visszahat a színészre is. Bizonyos élmények évtizedekig megmaradnak a nézőkben. A kataritikus pillanatok belénk vésődnek, és elkí-

sérnek egy életen át, én ezekben hiszek, ezért vagyok színész.

– Visszatérve a harmóniára. Sokszor látjuk, halljuk, hogy a színészethez, az elmélyüléshez egyszerűen megkerülhetetlen a „segítség”, akár alkohol, akár más szer formájában.

– A színészekről gyakran születnek sztereotípiák, hogy mit tudnak, és mit nem. Rólam is kialakítottak egy képet, beskatulyáztak a bájos primadonna szerepébe. Úgy gondolom, hogy egy igazi művésznek nem kell „segítség”, hogy el tudjon játszani egy-egy tőle távol álló karaktert, hiszen minden benne van. Hihetetlenül sok rétegünk van, olyanok vagyunk, akár a hárfa húrjai: van, amelyik húrt sosem használjuk, de az attól még ott van. Nem kell gyilkolnom, hogy el tudjam játszani a halált, innom, hogy eljátszhassam az alkoholistát, drogoznom, hogy eljátszhassam a függőt, vagy szerelmesnek lennem, hogy az legyek a színpadon is. Nem kell erkölcsileg, emberileg széttüzelleni ahhoz, hogy el tudjak valamit játszani.

– A leeresztéshez, kikapcsoláshoz sem kell?

– Stratégiák vannak, ki hogy kapcsol ki. Nem szeretem az éjszakázást. Nem is volt rá időm, mert siettem haza a családomhoz, és mert reggel most is ott kell lenni az énekórán, a próbákon. Nekünk nem lehet szétesni! A színházi lét inkább aszketikus életet kíván. Persze mindenki úgy csinálja, ahogy akarja, de az biztos, hogy témérdek helyről lehet inspirációt kapni. Ahhoz kell a bátorság, hogy az ember minél mélyebbre ásson magában.

● KÉZDI BEÁTA

FOTÓ: SZKARÓSSY ZSUZSANNA

FOTÓ: HORVÁTH-BOLLA ZSUZSANNA

Egykori kitelepítettek és családtagjaik az ágfalvi templomban 2016. április 16-án

A SOPRONI MŰZEUUM FOTÓTÁRÁBÓL

Békévé oldó emlékezés

Fabiny Tamás püspök
Északi Evangélikus Egyházkerület

„Megvan az ideje a születésnek, és megvan az ideje a meghalásnak. Megvan az ideje az ültetésnek, és megvan az ideje az ültetvény kitépésének. [...] Megvan az ideje a sírásnak, és megvan az ideje a nevetésnek. Megvan az ideje a gyásznak, és megvan az ideje a táncnak. Megvan az ideje a kövek szétszórásának, és megvan az ideje a kövek összerakásának.” (Préd 3,2.4–5)

Az elmúlt napokban vendégként a nyugati határszélen szolgáltam, ahol a németek kitelepítésének hetvenedik évfordulójáról emlékeztünk meg. Ágfalván és Sopronbánfalván elemi erővel éltem át a fenti bibliai igék igazát. A győztes hatalmak követelésére a magyar kormány az ország elhagyására kényszerítette az akkor legnagyobb hazai nemzeti kisebbség igen jelentős részét. Ezzel a kollektív büntetés elvét alkalmaz-

Mit élhettek át azok az emberek, akiknek itt kellett hagyniuk házat és hazát, földet, állatot? A szőlőültetvényeket. A virágba borult cseresznyefákat – és halottaikat a temetőben.

ták. A családoknak csak egy-két nap, sőt olykor csak néhány óra állt rendelkezésére, hogy kapkodva néhány holmit összecsomagoljanak, mert a rossz emlékü vagonok már ott álltak a vasútállomáson. Az evangélikus egyház különösen nagy veszteséget élt át, hiszen a németek jelentős része a mi egyházunk tagja volt.

Amikor az önkormányzat és az egyház közös rendezvényén emlékkövet helyeztünk el a vasútállomás melletti téren, akkor Szilágyi Domokos erdélyi költő versét idéztem: „Sínek hasítanak sívítva országok vérző húsába mint fába a fűrész / vonító vonatok vonszolják vérző testemet / vérző testünket / országok vérző testén át / nyolc ló vagy negyvennyolc ember vagy százötven deportált” (Rekviem)

Mit élhettek át azok az emberek, akiknek itt kellett hagyniuk házat és hazát, földet, állatot? A szőlőültetvényeket. A virágba borult cseresznyefákat – és halottaikat a temetőben. Földönfutóvá tett, megalázott emberek végtelen sora tartott az ágfalvi állomás felé. Az egyik marhavagon oldalára valaki krétával ezt írta: „Bölcsőben ringattál, batyuval kidobtál.”

Dr. Pusztay László evangélikus lelkész azon kevesek közé tartozott, akik vigasztaló szeretettel álltak a kitelepítendőkhöz. Előbb fáradhatatlanul írta a kérvényeket, hogy minél többen mentességet kapjanak. Majd a vasútállomáson sorra járta a marhavagonokat, és könnyes szemmel egyenként

búcsúzott el az emberektől. Áldásként a 37. zsoltár 5. versét mondta nekik: „Hagyjad az Úrra a te útadat, és bízzál benne, majd ő teljesíti.” (Károli-ford.) Amint a vagonok elhagyták az állomást, többen a magyar himnuszt énekelték. Szóltak a harangok: siratták a kitelepítetteket.

Az elmúlt hétvégén több száz egykori kitelepített és leszármazott látogatott haza Ágfalvára és Sopronbánfalvára. Megrendítő találkozásoknak lehettünk részesei.

Ágfalván elmondott igehirdetésem alapjául tudatosan választottam azt az igét, amellyel hetven évvel ezelőtt Pusztay László áldotta meg a távozókat. Mert a történelemben – a népek és az egyes ember életében – annyi minden változhat, ám Isten igéje ugyanaz. Élő és ható. Ahogy egykor a megrettent szívű emberek számára vigasztaló balsam volt ez a zsoltárvers, úgy az ige ma is segíthet a tájékozódásban. Ma is vigasztalhat.

Több jelenlévő még emlékezhet gyerekkorából a megaláztatásra. Vagy leírt történetek és filmek is segítenek a kor megismerésében. Ebben a helyzetben valóban bátorító volt ez a mondat: Hagyd az Úrra a te útadat!

A kegyeletes emlékezés előbb a múltra irányította a figyelmünket. Láthattuk, mi történik akkor, ha az ember letér Isten útjáról. Az ige ugyanakkor a jelenben is megszólít minket, éljünk Európa bármely országában. Olyan korban és olyan világban élünk, amikor megint csak sok menekült keres új hazát. Jönnek vonaton, autóbusszal, hajóval vagy gyalog. Sokaknak el kell hagyni hazájukat, hiszen ma is vannak pusztító háborúk, üldözések, bosszúállás. Sokan ugyanolyan rémülten és aggódva tekintenek vissza a maguk mögött hagyott hazára, mint hetven évvel ezelőtt a kitelepített németek.

A másikat – akit sokan ellenségként festenek le – nem könnyű szeretni és támogatni. Így volt ez hetven éve is. Éppen ezért kell felmutatni azok példáját, akik irgalmat gyakoroltak. Ahogy Ágfalván Pusztay Lászlóra, úgy Sopronbánfalván id. Foltin Brunó lelkészre emlékeztünk, aki éppen száz éve született. Évtizedeken keresztül szolgált hűséggel a nyugati határszélen, de a németek kitelepítése idején Baranyában volt lelkész. Jóllehet korábban sok gyanakvást és igazságtalanságot kellett elszenvednie a Hitlerrel rokonszenvező volksbundista németektől, a kitelepítés idején ő is az irgalmasságra adott példát. Magyarbólyban istentiszteletet tartott a bevagonírozottaknak, majd kerékpárján a templomhoz sietett, hogy meghúzza a harangot, amikor a vonat kigördül az állomásról.

Emlékező istentiszteleteinken átéltük József Attila versének igazát: „A harcot, amelyet őseink vívtak, / békévé oldja az emlékezés...” ●

Templom születik Pestszentimrén

Amikor 2007-ben a pestszentlőrinci evangélikus templom hetvenöt éves jubileumát ünnepelték, reménységgel gondoltak arra, hogy a leánygyülekezet régi vágya teljesülhet. Az Élő kövek templomában megfogant a pestszentimrei Épülő kövek templomának gondolata. Imádkozni és dolgozni kezdtek ezért.

Az akkor itt szolgáló megbízott lelkész, Hulej Enikő hűséges munkájával éledni kezdett a gyülekezet. A református templomban tarthatták istentiszteleteiket, a bibliaóráknak pedig a Kenderesi házaspár lakása adott otthont – tudtuk meg Győri Gábor esperestől. 2015 őszén Horváth-Csitári Boglárka vette át az itt folyó munkát. Missziói lelkészi megbízatását Gáncs Péter püspöktől kapta a leánygyülekezet gondozására.

Közel kétszáz evangélikus gyülekezeti tagot tartanak nyilván, de jóval többen vannak, akiket szeretnének megszólítani ebben a harmincezer lakost számláló kerületrészen.

Országos egyházi (köszönhetően többek között az egyszázalékos adófelajánlásokból összegyűlt támogatásoknak) és déli kerületi segítséggel, jelentős gyülekezeti hozzájárulással megvásároltak egy kedve-

ző fekvésű telket a Nemes utcában, rajta egy lakóépülettel. „Szóba jött egy söröző a vasútállomástól nem messze, egy elhagyott patika, magánlakások, de végül akkor találtak rá erre az eladó házra, amikor

Jön egy ember...
templomról álmodott...
elindult a köveket megkeresni...
és azt mondta nekünk:
„Ti templom lesztek!”

már nem volt semmi reményük. Ez egy majdnem dupla telek, tehát lehet rá még építkezni. Maga az épület hatvanas évekből kockaház, amelyet sok javítással bár, de sikerült lakhatóvá tenni. A terület egy idős nénié volt, aki már nem tudta gondolni, így hatalmas bozótot kellett kiirtani róla” – mondta ottjártunkkor az esperes.

A kastélydombi Luther-kápolna és a hozzá kapcsolódó gyülekezeti helyiség épületét Krizzsán András Ybl-díjas építész tervezte. A kert sarkában, a két utca találkozásánál pedig haranglábat szeretnének felállítani.

„Nincs még egy olyan építészeti feladat, amely annyit változott volna az elmúlt évszázadokban, mint a templomépítéssel – írta az építész a gyülekezet húsvéti hírlevelében. – A régi korok építői alapvetően a hagyomány, az örökség fontosságából indultak ki, és a történeti stílusokat követték. A kortárs építészet az egyszerűsége, a racionális, tiszta belső terekre és formákra törekszik. Az épülő pestszentlőrinci kápolna sem pazarló, különleges formájával, érdektelen, felesleges díszítésével vonja magára a figyelmet, hanem a liturgikus funkció egyszerű építészeti megformálásával. Hely, ahol az ember legmélyebb önmagát ismerheti meg, kapcsolatba léphet Istennel, embertársaival, és a művészet segítségével harmóniába kerülhet a körülötte lévő világgal. Külső megjelenésében, tiszta tömegformálásával, homogén homlokzatával két lábbal áll a földön, mégis az ég felé törekszik. Olyan erők jelennek meg benne, amik mindenkit magukkal ragadnak. Amikor egyszerre érezzük

A tervezett pestszentimrei templom délnyugati nézete

A kápolnával szemben, a kert sarkában kap helyet a harangláb

földi létünk hétköznapjaiban az imádság erejét és a közösség transzcendens élményét. Mikor a szavak lábujjhegyre állnak, és az Isten beszélni kezd velünk. Szavakat keres, hogy igévé váljon, köveket keres, hogy templom épüljön.”

A tervrajzok elkészültek, az engedélyeztetések folyamatban vannak. Az alapkövetésére a tervek szerint pünkösöd vasárnapján, míg az épület felszentelésére 2017 októberében kerülhet majd sor. Addig még sok imádságra, munkálkodásra és anyagi áldozatra lesz szükség.

Horváth-Csitári Boglárka elkötelezett gyülekezetéről álmodik. „Egyrészt fontos, hogy tudjuk, nem egy személyes mutatvány, amit tennünk kell. Nem showmanek vagyunk, akiknek szórakoztatniuk kell a közönséget, hogy eljöjjenek az alkalmakra. Nem vagyunk formabontók azzal, ha többen dolgozunk együtt, hiszen Jézus is kettősével küldte ki a tanítványokat. Ezért szükség van elkötelezett társakra, akik mellett állva segítenek, együtt mennek velem. Másrészt a gyülekezetem tagjai nem hobbi kertészek. A gyülekezeti alkalmak nem választható alternatívák az életükben. Nem egy program a sok közül a gyülekezet, ahova akkor mennek, amikor éppen nincs más vagy jobb. Elkötelezettek Isten iránt, a közösség

A templom felépítéséhez már nem kell sokat rombolni a telken

iránt. Közösségünk még kicsi, de együtt megyünk, és bízunk Isten áldásában!” – fogalmaz a lelkész.

Gáncs Péter püspök nagy reményekkel néz az építkezés elé. „Ritkán adatik egy gyülekezet életében, de az egyházkerület életében is, hogy hajlékot építhetünk Isten dicsőségére. Immár püspöki szolgálatom tizenharmadik esztendejét taposom, de eddig csupán egyetlen temetői kápolnát szentelhettem fel Békéscsaba-Fényesen... Tudom, hogy nem a templomépítések korát éljük hazánkban, bár a rendszerváltás után volt néhány év, amikor szép templomok sorával gazdagodtunk a déli kerületben is: Dunaújváros, Telekgerendás, Zomba... De Pesten nem épült templom, ellentétben a budai oldallal, ahol

Budaörsön, Budahegyvidéken, Szentendrére korszerű hajlékot kapott a gyülekezet. Minden szempontból időszerű tehát, hogy a reformáció kezdetének ötszázadik évfordulójára felépüljön Pestszentimrén a Luther-kápolna, egy olyan fejlődő városrészben, ahol a testvéregyházaknak már van saját lelki otthonuk.”

Az egyházkerület idei legnagyobb ünnepének, a május 7-én Kiskőrösön tartandó missziói napnak az offertóriumát is erre a célra hirdették meg. Természetesen mindenekelőtt a helyiek, a XVIII. kerületben élő evangélikus testvérek áldozatvállalását kérik, de számítanak a közegyházi összefogásra is, hogy a pestszentimrei evangélikusoknak templomuk lehessen.

● HORVÁTH-BOLLA ZSUZSANNA

A Luther-kápolna építésére szánt adományokat a következő számlaszámra várják:
FHB 18203349-06020437-40010012

Jubilált az evangélikus

Tizedik alkalommal tartották meg Révfülöpön, az Ordass Lajos Evangélikus Oktatási Központban április 8–10. között az országos evangélikus borfesztivált. A rendezvényre ez évben is az ország különböző borvidékeiről érkeztek a szőlészek, borászok, szőlészeti-borászati szakemberek és a borkedvelők.

A házigazda szerepét dr. Hafenschner Károly, az oktatási központ igazgatója, valamint dr. Lackner Pál nyugalmazott tábori püspök látta el. A rendezvény a kezdőáhítat után megemlékezéssel folytatódott, ugyanis az elmúlt évben a fesztivál két korábbi szervezője, dr. Urbán András, a Hegyközségek Nemzeti Tanácsának korábbi főtitkára és Nagy Eörs borász is az Úrhoz költözött.

A résztvevők rövid bemutatkozása után péntek este négy előadás is elhangzott. A már állandó vendégelőadóként visszajáró dr. Brazsil József, a Pannon Egyetem Georgikon Karának docense ezúttal *Bor – ember – közösség – Gondolatok a szőlőben* címmel osztotta meg személyes tapasztalatait a jelenlévőkkel a tőle már megszokott, bensőséges, meghitt, ugyanakkor humoros formában.

Dr. Varga Péter, a Nemzeti Agrárkutatási és Innovációs Központ (NAIK) Szőlészeti és Borászati Kutatóintézeté-

nek tudományos főmunkatársa a szőlőültetvények talajeróziója elleni védekezésben elért gyakorlati eredményekről számolt be. Dr. Schandl László, a Budai Irgalmasrendi Kórház orvos igazgatója

egy történelmi német kisvárosba kalauzolta el az egybegyűlteket, amelynek középpontjában az 1. században készített bortároló edény áll. Talán a kánai menyegző egyik edénye lenne? Végezetül dr. Brazsil Dávid, a Hegyközségek Nemzeti Tanácsának főtitkára ismertette a szőlő- és borágazat előtt álló aktuális kihívásokat. Az előadások befejeztével oldott hangulatban, „Csepregi fűszeres” étkek – Csepregi Kálmán lajoskomáromi mezőgazdasági vállalkozó, bortermelő által a fesztiválra készített húsok – fogyasztása közben, mintegy százhusz bor mellett folytatódhatott a kötetlen beszélgetés.

A szombat reggeli áhítat után kezdődött meg a jubileumi borverseny; a meghívott tizennégy szakember három bizottságban bírálta el a benevezett százhuszonkét bortételt.

Miközben a zsűri összesítette az eredményt, a délután folyamán négy további előadást hallgathattak meg a résztvevők. Dr. Györe Dániel, a Földművelési Minisztérium szőlő-bor szakreferense a szőlő- és bortermesztés aktuális támogatási lehetőségeiről beszélt. Mátrai Zoltán (Fonyód) és Somlai Ferenc (Budakeszi) a rossz, illetve a jó gombákról szolt, Mertl Tamás, a NAIK Erdészeti Tudományos Intézetének fiatal kutatója (Sopron) pedig az erdész-vadász gasztronómiai tradíciót állította a középpontba.

A borversenyt ünnepélyes eredményhirdetés zárta. A zsűri három nagy-

borfesztivál

arany, harminc arany, negyvennyolc ezüst és huszonnyolc bronz minősítést osztott ki; a nagyaranyérmes Csepregi Kálmán lajoskomáromi, Galántai Károly soltvadkertesi és Hirczi Ferenc paksi borász kapta meg.

Különleges birodalom tárult fel a résztvevők előtt Barabás Attilának, a Győri Likörgyár Zrt. vezérigazgatójának, a Pannonhalmi Pálinkárium vezetőjének jóvoltából: a must és a borpárlatok, a pálinkások világával ismerkedhettek. Az izgalmas nap zárásaként pedig kiváló muzikusok és táncosok autentikus erdélyi népzene és néptáncot mutattak be.

A tizedik evangélikus borfesztivál – a korábbi évekhez hasonlóan – vasárnap délelőtt úrvacsorás istentisztelettel, valamint közös beszélgetéssel, jövőtervezéssel zárult. Az ígéhallgatás, a szentségben való közösség, majd a kiértékelő beszélgetés egyaránt a vasárnap igéjéről tanúskodott: „Az Úr szeretetével telve van a föld.” A résztvevők abban egyeztek meg, hogy ha az Úr élteti őket, 2017. március 24. és 26. között találkozhatnak legközelebb Révfülöpön, a tizenegyedik országos evangélikus borfesztiválon.

● DR. GYÖRE DÁNIEL

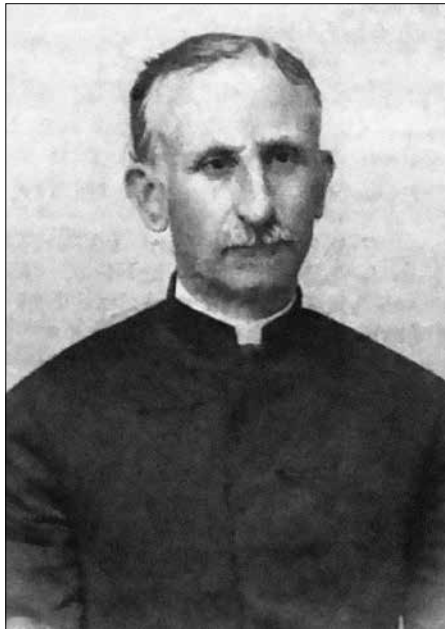
Gyurátz Ferenc emlékezete

175 éve született a tudós püspök

Gyurátz Ferenc evangélikus lelkész, püspök Bükön (a régi Alsóbükön) született 1841. április 27-én. Édesanyja korán meghalt, édesapja csak nehéz fizikai munkával tudta megkeresni a mindennapravalót. A kis Gyurátz kiváló szellemi képességeit először tanítója, Sente György vette észre. Ugyanő tanította a gimnázium első osztályának tananyagára is. Magánvizsga után, 1856 őszén került Sopronba, az evangélikus líceum második osztályába.

Gyakran szerepelt az ifjúsági önképzőkörben és ünnepélyeken. Kiseb diákokat tanított, hogy – édesapja szerény támogatása mellett – fenntarthassa magát. Édesapja lelkészt szeretett volna nevelni a fiából. Bár ő eleinte inkább a katonai pályához vonzódott, végül mint teológiai hallgató töltött újabb három évet Sopronban. 1866-ban a hallei egyetemre került ösztöndíjasként, hogy ott folytassa teológiai és filozófiai tanulmányait. 1867–68-ban a kővágóörsi „esperességi kisgimnázium” tanára és Eöszte István esperes-lelkész káplánja. Miután 1867. szeptember 11-én megtörtént a lelkészvizsgálója, másnap Karsay Sándor avatta lelkésszé a soproni templomban. 1868 végén választották meg rendes lelkésznek Beledre. Innen 1872 tavaszán került Pápára. Mint rendes pápai lelkész 1893-tól 1895-ig a Veszprémi Egyházmegye esperese, 1895-től 1916-ig pedig a Dunántúli Egyházkerület püspöke volt.

A lelképásztor. Legfontosabb feladatának az igeszolgálatot és a hívek meglátogatását tartotta. Igehirdetését az egyszerűség, a higgadt, tárgyilagos hangvétel jellemezte. „Hitvallásos” igehirdető volt, mentes mindenféle szélsőségtől és túlzástól. Híveit – még esperes és püspök korában is – személyesen ismerte és számontartotta, pedig az ő idejében Mezölak és Takácsi is Pápához tartozott szörványterületükkel együtt. Amikor meghívták Pápára, egy idős beledi férfi állítólag e szavakkal marasztalta: „Ne menjen el tőlünk, nagytiszteletű úr, hiszen még a kövek is sírnak utána!”

A tudós. A protestáns lelképásztorokra vonatkoztatott szólásmondás – hogy tudniillik „a jó pap holtig tanul!” – Gyurátz püspökre tökéletesen illett. Kiemelkedő volt teológiai, filozófiai, irodalmi, történelmi és pedagógiai felkészültsége. Már beledi lelkési szolgálata elején jelölték a soproni teológia – Pálfy József halálával megüresedett – gyakorlati teológiai tanszékére, és csak egyetlen szavazaton múltott, hogy nem őt, hanem a tudós lovászpatonai lelkészt, Rajcsányi Jánost választották meg. A Bibliát naponként az eredeti nyelveken tanulmányozta. Rabbi ismerőseivel héberül beszélgetett, Pozsonyban pedig görögül köszöntötte Bezzel szuperintendenst. De tudása nem volt öncélú. Gyülekezetét, egyházát és népét szolgálta mint tudós.

Az irodalmár. Gyurátz Ferencet az egyházi témákon túl közéleti kérdések is erősen foglalkoztatták. Összeállította a pápai egyházközség történetét, írt a szabadkőművességről, kiadta Luther Márton és Gusztáv Adolf életrajzát, de még egy művelődéstörténeti tanulmányt is megjelentetett *A nő* címmel. Lelkési használatra állította össze a *Hétköznapi imák* című gyűjteményt; két további imádságoskönyve – *A hit oltára* és a *Lelki vezér* – több kiadást is megért. Egyházkerületében szívesen használták az 1889-ben megjelent agendáját is. Kiadta a pápai gyülekezeti évkönyveket, valamint – huszonegy évfolyamban – püspöki jelentéseit. Sok kisebb-nagyobb cikke, tanulmánya, elbeszélése jelent meg folyóiratokban, újságokban, naptárakban. Az 1911-ben kiadott *Keresztyén (dunántúli) énekeskönyv* Gyurátz Ferenc tíz énekét tartalmazza. (Két éneke jelenlegi énekeskönyvünkben is megtalálható.)

Az egyházkormányzó. Gyurátz Ferenc vezetői-szervezői adottságaira már diákkorában felfigyeltek. Esperesi és püspöki tevékenységét a szeretettel alkalmazott fegyelem és a tapintattal társított bölcsesség jellemezte. Az 1891–94-es zsinaton és az egyetemes egyház bizottságaiban is munkálkodott, és több tisztséget betöltött. Beosztottjai felé atyai jó barátként fordult; a felügyelőknél éppúgy, mint elnöktársainak hűséges testvére volt. De a szabálytalanságokat, rendellenességeket, „kilengéseket” nem tűrte.

Az ember. Felesége gyakran mondogatta neki: „Kedves uram, maga csak a tüzelőt hozza a házhoz, és a vendégeket!” Papi házának ajtaja nyitva állt mindig mindenki előtt. Egyik karácsony estén zavarában azt a pár új cipőt adta egy koldus kezébe, amelyet felesége öneki szánt karácsonyra. Gyermeke nem volt, de jól értette a gyermekek nyelvét. Több árva és szegény sorsú gyermek köszönhetne neki, hogy „ember” lett. Szerette a sportot. Gyakran vívott és adott vívőleckét káplánjainak. Derűs kedélyével gyakori gyomorbántalmait is legyőzte.

Gyurátz Ferenc 1925. május 3-án halt meg Pápán. Koporsójánál tanítványa (és püspökutódja), Kapi Béla szolt Kol 3,25 alapján az Istenben elrejtett életről. A városban ma az evangélikus templom előtt mellszobra áll, és az egyházi épületek melletti utca neve is a hajdani lelkész, püspök emlékét őrzi. Nem „urat”, hanem őttalantumos szolgát kaptunk személyében.

● DR. BARCZA BÉLA

Senki sem tépheti el a gyökereket

Hetvenévnyi kötődés a nyugati határszélen

Pár nap alatt lelki gyötrelmek, kínok sora szakadt rá 1946-ban az osztrák–magyar határ közelében élőkre. A teljes bizonytalanságba küldött, bevagonírozott magyarországi németek még az utolsó pillanatban is imára kulcsolták kezüket, és a magyar himnuszot énekelték. Bár itt hagyták szép házaikat, dúsan termő földjeiket, állataikat, és nem tudták, hová tartanak, hogyan lesz tovább, mégis Istenbe vetett bizalmuk és reménységük éltette őket. A hatalom kegyetlen intézkedései nem voltak elegendők ahhoz, hogy megtörjenek. Sőt az emberek közötti baráti és rokoni szálak azóta erősebbek, mint valaha. Április közepén, hetven évvel a szomorú események után egykori elűzöttek vagy leszármazottaik gyűltek össze emlékezni és emlékeztetni.

A második világháború után nemcsak Magyarországon, hanem a környező országokban is kollektív bűnösként kezelték a német lakosságot. Ennek következménye a kitelepítésük lett. A Sopron melletti Ágfalváról 1946. április közepén két szerelvény indult Németországba; 14-én kezdték bevonatolni a családokat. A kitelepítés alapja az 1941-es összeírás volt. Akik akkor német anyanyelvűnek vagy német nemzetiségűnek vallották magukat, azoknak menniük kellett.

„Ágfalván nem az állomáson, hanem a bányavasúton helyezték el embereket, negyvennégy vagonban. Százkilós csomagokat vihettek magukkal. Ebben lehetnek kisbútorok, ágyneműk, saját ruházat és húsz kiló élelmiszer. Bár a vonathoz élelmiszervagon is csatlakozott, a családok az utazás első négy napján élelmet nem kaptak, így az első pár napot a maguk által hozott csomagokból kellett átvészelnüik. Az első transzportban volt a katonakocsi, az egészségügyi kocsija, ahová a beteg kitelepítetteket helyezték el, és volt a kísérő katonák kocsija” – tudjuk meg a történelmi kutatásokat végző, néptáncos csoportokat vezető Csoltói Józseftől, aki 1973 óta foglalkozik a történetekkel. Személyesen is érintett: édesanyja nagycenki német családból származott, édesapját pedig a Felvidékről üzték el épp erre a vidékre.

„1946 áprilisában Ágfalvát teljesen lezárták, se ki, se be nem lehetett menni – magyarázza a szomorú eseményeket Csoltói. – A családoknak csupán öt napjuk volt arra, hogy a kitelepítés alóli mentességüket igazolják. Két százalékuk maradhatott itthon, többségük bányász, akiket mente-

Csoltói József

sítették az utazás alól. A többieket Németországba, Stuttgart környékére telepítették ki. Ágfalváról Schefflenzbe, Bánfalváról Mosbach, Schwäbisch Gmünd területére kerültek. Amikor bevonatolták az embereket, nem tudták, hogy Ausztriát elhagyva az amerikai vagy az orosz zónába viszik-e őket. Általános volt, hogy a kitelepítés első

évében az amerikai, míg később az orosz zóna volt a cél.”

Az április 17-én indult második szerelvényben Sopronbánfalváról kitelepítettek is

Alfred Schwenk

voltak, nekik csupán két órájuk volt összekészíteni a holmijukat.

A forrásokból tudjuk, hogy az évek alatt sokan jöttek vissza a környékre, például Ausztriába, ahonnan átláttak Ágfalvára. Ezt meséli az egyik szemtanú, Alfred Schwenk is, aki a kitelepítésükkor tizenhárom éves volt.

„Amikor beteltek bennünket a vagonba, nem tudtuk, hogy merre fognak vinni – mondja. – Aztán hétszáz kilométerrel arrébb Schwäbisch Gmündbe érkezünk. Ott akkor már több mint ezer ember tartózkodott, akiket barakkokba, iskolák tantermeibe osztottak szét. A magunkkal vitt fadobozokból építettünk magunk körül egy kis saját részt.”

Évekig nélkülöztek, de a szorgalmas munka meghozta a gyümölcsét: ma már tény, hogy a kitelepítettek hozzájárultak Németország gazdasági növekedéséhez. Bár sikerült lassan beilleszkedniük, integrálódtak, a régi hazájukat nem tudták elfeledni.

„1957-től kezdve az ausztriai határhoz jártunk, Mörbischbe (*Fertőmeggyes – a szerk.*) meg Lépesfalvára (*Loipersbach im Burgenland*). A határnál álltunk, és átintegtünk az itt maradt ismerősöknek – magyarázza Schwenk. – Felejthetetlen és megható érzés volt. Vízummal először 1967-ben jöttem Magyarországra. Csak huszonnégy órát maradhattunk itt. Sokszor féltünk, hogy mi lesz, ha egyszer nem hagyják, hogy beutazzunk, vagy esetleg elfognak, és nem engednek vissza Németországba. De 1989 után teljesen természetessé vált, hogy évente eljövünk Magyarországra. Nagy örömmel és hálás szívvel emlékezem Foltin Brunóra, aki segített nekünk, hogy újra hidakat tudjunk építeni egymás között. Ő nemcsak lelkes volt, hanem lelkigondozó és szolgáló is a gyüle-

Gritsch Mátyás

kezetében. Nem akarok nagyon patetikus lenni, de hálás vagyok az Úristennek azért, hogy ennyi éven át jöhettünk, és a kapcsolatok nem szakadtak meg.”

„Titkos polgármesterük” Gritsch Mátyás volt, aki élénken segítette a többieket abban, hogy a kapcsolatok megmaradjanak. A nagymamája ágfalvi volt, őt kitelepítették, a család többi tagja azonban itt

maradt. „Az őseim 1560-ban érkeztek ide Ágfalvára, innen aztán a testvérek szétszédtek: Bánfalván és Harkán is éltek – sorolja. – A nagyapám az első világháborúban elesett. Ezután a nagymamám a keresztapámmal, a testvérelvel lakott együtt. A kitelepítéskor édesapám a villanytelepen dolgozott, ezért nem vagoníroztak be minket, de az ő testvéreit szintén kitelepítették Németországba.”

A kapcsolatot eleinte levélben tartották. A nagymama csak 1956 után tudott először hazajönni. Ők háromévente mehettek ki, a kevéske hetvenöt dollár költsépenzt be kellett osztaniuk, de a kinti rokonoknál szálltak meg, akik vendégül látták őket.

Gritsch Máttyás azonban nem csak a kapcsolatok ápolásáról híres. Ha valaki mond neki egy környékbeli nevet, ő azonnal tudja, kivel állhat az illető rokonságban. Felgöngyöltette ugyanis a rokoni szálakat.

„Több mint húsz évvel ezelőtt valaki az egykori NDK-ból érdeklődött az itt élő Gritschek után – mondja. – Felvettük velük a kapcsolatot, ennek hatására keztem el a családfát kutatni. Rájöttünk, hogy ezzel az illetővel rokonok vagyunk. Egyre többet akartam tudni a rokonságról, a viszonyokról. Ez olyan, mint a keresztretjvényfejtés, hogy nem tudja az ember abahagyni, így most is állandóan kutatok. Sok rokon van, akiktől adatokat kaphatok, így tudom kiegészíteni a családfát. Jó kapcsolatban vagyok az evangélikus és katoli-

kus vezetőkkel, ezért az anyakönyvekben is kutathatok.”

Kiderült például, hogy szintén rokona volt a 2012-ben elhunyt jeles evangélikus teológus, Luther-kutató, Eric W. Gritsch is – akinek az édesapja egyébként Ágfalván működött segédlelkészként.

Michael Böhm

„Sopronbánfalváról készítettem egy falutérképet, utcák, házak, nevek szerint táblázatban gyűjtjük az adatokat. Az interneten pedig én szerkesztem az *Oedenburgerland.de* oldalt” – teszi hozzá.

A régmúlt felfedezése izgatja Michael Böhmöt is, aki azért szeret temetőbe járni, mert szerinte ott a történelemmel ismerkedhet meg az ember. „A neveket szeretem olvasgatni, mert sok érdekességet rejtenek – vallja. – Magyarországon sok régi sír van, ezek mind-mind a beszédes régmúltról tanúskodnak.”

Az ő családját is Ágfalváról telepítették ki, de máig ragaszkodik a gyökereihez. „A nővérem még csak tizenhárom hóna-

pos volt – folytatja –, amikor szüleimmel együtt el kellett hagyniuk Ágfalvát. Bár én már Németországban születtem, mégis ragaszkodom Magyarországhoz, a faluhoz. Szüleim sokat meséltek a gyülekezetéről, a korábbi lelkészükről, Scholz Ödönről, aki 1938-ig szolgált itt, majd Sopronba került. Sosem mondták, hogy akkor viszlát, Magyarország. Emlékeikben mindig egy szépséges, barátságos ország élt, ahol jó közösség volt, és ahová visszavágytak. 1961-ben jöttünk vissza először. Sopronba vízum nélkül lehetett jönni, ahonnan vonattal mentünk tovább Ágfalvára, de csak tíz percre álltunk ott meg. A kocsikat a határőrök őrizték. A rokonok lent álltak, mi fent. Nem volt szabad egymáshoz szólnunk. Csak álltunk, néztük egymást, és sírt mindenki. Tizenkét éves voltam akkor, mély nyomokat hagyott ez bennem.

Apukám megírta az ágfalvi evangélikus egyház történetét. Jómagam is sokat tudok Magyarországról, sokat jelent számomra, hiszen itt éltek az őseim. A magyar mentalitás, a vendégszeretet nagyon tetszik, közel érzem magamhoz. Annak ellenére, hogy Németországban születtem, Magyarország mégiscsak egy darabka hazát jelent nekem” – mondja, s közben elérzékenyül. – Amikor az istentiszteleten és az emlékkövatáson felcsendül a Heimatlied, tudjuk, hogy ezeket a mélyre hatoló, régi gyökereket valóban soha senki sem tépheti el. Emlékezni és emlékeztetni is kell erre.”

● HORVÁTH-BOLLA ZSUZSANNA

A német lakosság kitelepítésére vonatkozó rendelet margójára

Az 1945 decemberében született döntés megértéséhez hangsúlyozni kell, hogy a magyar társadalom, illetve a politikai pártok véleménye megosztott volt a kérdésben. A németekkel szemben fellobbanó szenvedélyes nacionalizmus tulajdonképpen a több évszázados – harmonikusnak egyáltalán nem nevezhető – együttélésekből adódó sérelmekből táplálkozott, másrészt abból a felfogásból, hogy a két világháborúnak a magyarságra nézve szerencsétlen kimenetelért részben

szlovákiai magyarság elleni intézkedésekhez mi magunk tevénytünk precedenst. Másokat ellenben a Szlovákiából elűzöttek elhelyezésével kapcsolatos elgondolás, illetve a belső szociális feszültségek levezetésének lehetősége, egyes rétegek földhöz juttatásának reménye motivált.

A német lakosság kitelepítése természetesen mindvégig politikai kérdés volt.

Ismeretes, hogy a szövetséges hatalmak (az Amerikai Egyesült Államok, a Szovjetunió és Nagy-Britannia) első számú vezetőinek 1945. július 17. és augusztus 2. között tartott potsdami (berlini) értekezletéről kiadott „jelentés” XIII. fejezete a következőket tartalmazta: „Az értekezlet a németek Lengyelországból, Csehszlovákiából és Magyarországról való áttelepítésére vonatkozóan a következő határozatot hozta: A három kormány minden vonatkozásban megvizsgálva a kérdést, elismeri, hogy a Lengyelországban, Csehszlovákiában és Magyarországon maradt német lakosoknak vagy egy részének Németországba való áttelepítésére vonatkozóan intézkedéseket kell fogantatni. Egyetértenek abban, hogy bármilyen áttelepítés történjék is, annak szervezeten és emberséges módon kell végbemennie.”

A különböző memorandumokban, átiratokban és hivatalos állásfoglalásokban a kitelepítendő-kitelepítendő számként kétszázezettől ötszázezerig számtalan adat szerepel. A Külügyminisztérium általában következetesen hangsúlyozta, hogy „a magyar kormány csak a hazaárulást kifejezett magatartással tényleg elkövetett németek kitelepítését kívánja”, s ezeknek a számát 200–250 ezer közé tette. Ezzel szemben a miniszterelnök által közölt – az illetékes tárcától, azaz a Belügyminisztériumtól származó – adatok kezdettől fogva 300 ezer és 400 ezer között mozogtak, és egyes esetekben már megjelent az a lehetőség, hogy a magukat német nemzetiségűnek vallók mellett a magukat magyar nemzetiségűnek, de német anyanyelvűeknek vallók egy része is kitelepítendőnek minősül.

Ilyen előzmények után került sor a Minisztertanács 1945. december 22-i rendkívüli ülésére, amelynek egyik fő feladata a belügyminiszter előterjesztése alapján a német lakosságának Németországba való áttelepítésére vonatkozó kormányrendelet megalkotása volt. A belügyminiszter kiemelte, hogy a tervezett rendelkezés megállapítja a kitelepítendő körét: e szerint az köteles kitelepülni Németországba, aki a legutóbbi népszámlálás során német anyanyelvűnek vagy német nemzetiségűnek vallotta magát, illetve aki magyarosított nevét német hangzásúra változtatta vissza, továbbá aki tagja volt a Volksbundnak vagy valamely német fegyveres alakulatnak.

A leadott tizennégy szavazatból kilenc „igen” és öt „nem” szavazattal a Minisztertanács elfogadta az előterjesztést. Akik nemmel szavaztak, azok nem általában a németek kitelepítése ellen, hanem az előterjesztett rendelettervezet ellen adták le voksukat.

• K. A.

Németország (és Ausztria), részben pedig a magyar állami és politikai vezetésben túlréprezentált német elem volt a felelős. Az e felfogást vallók – köztük ismert kigazdapárti és parasztpárti politikusok is – radikális intézkedéseket sürgettek. Velük szemben a Szociáldemokrata Párt a németekkel szembeni megértőbb magatartást és a differenciált kezelést javasolta, hiszen tagjai között sok német nemzetiségű volt. Értelmiségiekből lett egyes politikusok, tiszviselők, közírók a tiszta humánusra hivatkozva a megbékélést hirdették, és elleneztek a kitelepítést, minthogy az – részleges és humánus végrehajtás esetén is – kollektív büntetésként jelentkezik, amelynek ártatlan emberek is áldozatul eshetnek.

A politikusok és a döntéshozók némelyikét reálpolitikai megfontolások vezették. Mindenekelőtt az a félelem, hogy a

Berzsenyi Dániel születésnapja elé

Berzsenyi Dánielre (szül. 1776. május 7.) úgy emlékezünk, mint „őszi emberre”, noha alig lehetett fehér szál a hajában-bajuszában, amikor Niklán végsőt sóhajtott. Abban az ágyban, amelyet úgy tétetett le a helyére, hogy onnan az el nem mozdul többet, ott várja gazdáját estéről estére. Harmincas életévei közepén írja a távoli – ekkor még szinte kamaszos rajongásától besugárzott – mesternek, Kazinczy Ferencnek az ország túlsó végébe: „Ma rakodtam új szobámba, lettem nyoszolyám azon szegletbe, melyben én haldokolni fogok, elgyújtottam kandallómat, melynél életemnek örömeit, bolondságait gyakran vissza fogom kérődzni s vénségemet melengetni.” Házavató...

Berzsenyi úgy él bennünk, mint a melankólia költője. Alkony, magány, távoli vagy távolodó álmok, csalfa eszmények, lombohullás, elsóhajtott idilli szülőföld, mélézva visszazengő gyermekkori és szerelem, bezáródás és eltávolodás, az estében megcsöndesedő madarak, lassan elparázsló tűz, közeledő árnyak... De mi is az, hogy melankólia? Amit a régi magyarok „mélakórnak” neveztek? Nagy utódja – neki, a túladunai lutheránusnak az alföldi kálvinista – Arany János, a Hamlet-lelkű, e szavakkal látta a dán királyfit: lelkén „kötölve ül e mélakór”. Betegség? Az. De aligha egyszerűen csak a „fekete epe” túltengése, mint azt Hippokratésztől tanulták az európai századok, netán az ördög üzelmeinek eredménye, amint még Luther is vélte. A lélek betegsége, amellyel azokat veri végzetük, akik képtelenek a fantáziát, a szabadságvágyat, az ideálokba vetett hitet

egyeztetni a mindennapokkal, mindennel, ami átlagos, ami közönséges, ami a szemhatáron belül van.

Aligha lehet harmonikus életet élni „szüntelenül izgó és kalóz elmével”, ahogy Kazinczynak írja bemutatkozó episztolájában. Majd a másodikban így: „Az én

alább Horatiust fel kell lapozni esténként), kelleetlenül, de muszájból politizálni.

Verseket küld Széphalomra: „Ezek csak olyan versek, édes Kazinczym [másutt: Nagyérdemű Hazafi! vagy Nagyfényű Férfiú s Barátom!], mint azon amphibiumnak kurrogása [alighanem a varangyra gondol], kit a holdfény a gyepre csal. A Te varázsló szózatod is kicsalt engem azon iszapból, melyben ezen zivataros idő [a napóleoni betörés heteiben vagyunk] temetett: de mely rekedt torkom! mely sárba-mállattak szárnyaim [...] tele fejem hadilármákkal [...], kaszálatlan rétejimmal, vetetlen földjeimmal, csírákaszaimmal”

Aztán elkopik a tisztelet, felszámolódik a barátság Kazinczyval is, másokkal is. „Az én idegen ég alatt sínló aloe csakugyan most is hoz néha holmi kis bilingeket, fanyarul ugyan...”, s tudjuk, hogy nem valami nemes üvegházi pozsgást emleget, hanem a ritkuló strófákat. Vége: „Mit nyekergék én az én hordómba” – látatja magát az emberek közül kizáródott Diogenészként.

S miközben ezeket a sorokat rovom egyházashetyei házamban, kintről a tavasz üzen. Közeledik a nap, hogy itt a faluban megünnepeljük Dani uraság születésnapját. A tavasz úgy üzen idén, hogy berobban az elégiák és lírai sóhajok közé. Ha a kapun kilépek, és balra nézek, tudom, hogy a házakon és a legelőn túl, egy leírhatatlan sárgában izzó repceföld után ott magasodik a Ság, szépen metszett szőlőivel, de amit látok: az a templom, alighanem az egyetlen katolikus istenháza, amelynek falán egy „eretnek” költőtől vett idézet olvasható, honnan más-honnan, mint a Fohászokdásból: „Isten! kit a bölcs lángeze fel nem ér...” ▶

egyedülvaló barátaim a magánosság és az elmélkedés.” Közben földet műveltetni, bort szűrni és „sertvéseket” hizlalni, gyerekeket nevelni, rossz rokonokkal pörösködni, egy öregedő apát istápolni, szekerезgetve Somogy és Vas között, felesége duzzogását látni, mert sok gyertya fogy (leg-

Átellenben meg ott a Berzsényi „szülötte” szerény hajlék, előtte a gyep oly sok szép szónoki beszéd, szavaltat és dal színtere. Ott léptetett el évről évre díszmenetben a Radetzky huszárezred, Somogyi Győzővel az élen, természetesen lóháton jöttek föl ide Salföldről, és – ahogy a másik tavaszi költő mondja, akinek a születésnapja a magyar költészet ünnepe – „a bogarak, a gyerekek / kipörögnek a napvilágra”. Hogy egy-egy kisiskolás megküzdjön itt a fényben azzal, hogy:

Int a dicső táj. Járd zengő ajakkal.
Vezessen érző kebled istene. [...] Álmodd el élted rózsálmait,
S védjen Minerva pályád zajjain,
Mint Áriont a tenger istenei,
Midőn zengve szállt a delfinen.

„Dudi”-hoz szól a vers, ide a szomszédba, Dukai Takách Judithoz, a poetrisszához, akinek végső hajléka ott árválkodik Duka bejáratánál. Duka és delfin? Bizony itt ezek is egymás mellé kerülhetnek, hiszen tudjuk – akár a felföldi evangélikus Hamvas Béla oly sokszor idézett szép szavaiból is –, hogy

ennek a magyar tájnak, ennek a „dél nyugati saroknak” a legközelebbi rokona „nem Somogy, hanem Provence és Isztria és Dalmácia [...], Kemenesalja fővárosa nem Budapest, hanem Athén”. És: „Berzsényiben a hely nem mint a mai földrajzi táj él, hanem mint a génusz. [...] Berzsényiben ég a horatiusi tűz, és együtt van benne mindaz, amivel a táj valaha rendelkezett, az ősnép, a család, a Philia, a szociális báj, a kozmikus harmónia és az istenek közellétének nyugodt tudata.” A „legbelakottabb” magyar vidék ez, sehol annyi falu, mint itt, katolikus „pórok”, hitükben megmaradt lutheránus „kisurak” világa. A derék Fényes Elek csak ennyit mond másfél száz esztendeje: „Kemenesaljai járás: van benne 7 mezőváros, mind magyar, 57 falu, mind magyar.”

A néhai kedves adomázó – és régen elfelejtett – Vas Gerebennek van egy elvarázsolt és elvarázsoló írása, melynek címe *Berzsényi mint kérő* (olvasható „munkáinak együttes képes kiadásában”, III. kötet, 1886). Ebben elmeséli, hogy egy lelkész barátját meglátogatni betér Nyőgérbe (ide vagy húsz kilométerre, de a Farkas-erdő miatt nagyot kell kerülni), aki jelzi, hogy itt egy nagy meglepetésben lesz része.

Megvárják a naplementét, a gazda behívja a vendégét a fészkerbe, annak a másik végében is ajtó, ám a barát azt akarja, hogy háttal lépjen ki rajta. „Mit gondol ön, hogy Nyőgér síkföldön fekszik? – Egyenes földön, mint a deszka. – Nézze meg – mondá ő, engemet megfordítva, és én csodálatosb szépséget még soha sem láttam. Legkevesebb kétszáz öles magaslatra álltam, alattam elláthatatlan síkföld, melyen negyven falut lehetett egyszerre meglátni szabad szemmel... A gyönyörű zöld rónán a Rába folyamnak regényes kanyargásai a számtalan liget mellett oly bódító látvány, hogy az én papom e gyönyörű képhez szükségtelennek tartá egyebet mondani, mint: ez Kemenesalja. Egy roppant angolkert [...]. Az ember önkénytelenül kiterjeszti karjait, keblébe szívja az alkonyinak friss szellőjét, és röpielni vágyik e paradicsom fölött.”

És ott Sömjén, az ifjú házasesember lakhelye, ahol ama „magas szárnyalású” ódak születtek, ott Cell-Nemesdömölk, az esküvő helye, derék komájának, felfedezőjének, Kis János szuperintendensnek a szolgálati pontja, Kissomlyó az első iskolával és Boba meg a többi evangélikus őrhely. Emlékezzünk csak a Vas Gereben tollára

FOTÓK: GYURICZA IMRE

Cell felől a Ság hegy

kívánczó kulcsszavakra: liget, kert, paradicsom. És még egy: a pagony. Kazinczy nem ismeri a szót, Berzsenyi megmagyarázza: „Az erdőnek különös szakasza, melyet vagy ültetnek vagy nevelnek, vagy akármiért megtiltanak és bekerítenek. Vas vármegyei szó.”

Mondjuk ki végre: Berzsenyit csak a reményeiben megcsalatott és elfásult lélek vagy az efféle szerencsétlen kor tarthatja úgy számon, mint a melázó, a végső költői elhallgatástól szüntelenül megkísértett költőt, az önfeladás lírikusát. Nem. Berzsenyi a melankólia megkísértette és üldözöttje, amikor öregnek érzi magát, noha talán harmincas éveit tapossa – de ifjú, amikor géniuszainak sűgása erősebb, mint a kedélybetegségé, és ez sem függ szorosan az életkortól. Talán mindkét létállapot elsősorban magától a tértől: Kemenesalja az ódai röplés, ahol együtt áll a lélekben Isten, haza, nemzet, ifjúság, szabadság, Nikla az alkonyaté, az őszé, az elégié. Nikla a mindennapi küszködés, a felnőtt, a napi gondokban őrlődő férfi világa, azé, aki körülményeinek foglya, óhatatlan tehát, hogy megszépüljön, a mitológiák magasába emelkedjen minden, ami az ifjúkorból visszaalmodott emlék.

A verset Niklán is a Kemenesalja írja. És ezért válik az örök búcsúzás jelképévé a szelíd, ligetes-pagonyos táj fölé emelkedő Ság – ez a tanúhegy maga az üzenet. Amittől elköszön a távolodó, és amit repeső szívvel üdvözlöl az érkező. Mert az élet két nagy színtere között ott van az út: a Hetye és Nikla között kanyargó, ki tudja, hány-szor megtett kocsiút, alighanem a költői meditáció kitüntetett helye, kétoldalt a Dunántúl mint ősi kultúrtáj és Trianon után „a magyar kert” rangjára emelkedett országrész legszebb látványával. Aligha véletlen, hogy Duka mellé közeledve írja Juditnak: „A poézis nem egyéb, mint lelki muzsika.” Hetye, Borgáta, Kissomlyó, Sümeg, Bazsi, Zalasántó, oldalt Várvölgy és Rezi, aztán Keszthely, Berény, Kéthely, Marcali, Nikla, de persze mehetett itt-ott másik úton, erdőfoltok, ligetek, szántások, berkek, kiöntések mellett.

De a legendás pont, ahol jövet-menet meg kellett állnia, persze az, ahonnan a Ság még vagy már látszott, Börcehát, Bazsi község valahai kis szőlőhegye, irodalmunk kultuszhelye. A kedves Simon István, a környék hajdan oly népszerű lírikusa örökölte meg ezt a pontot, amely mellett ma is el-eljártunk, de ahol

mára már se szőlő, se a Ság látványa. De ami még megvolt, amikor a kisúri Dunántúl legnagyobb ismerője, Eötvös Károly erre hozta tudós barátait. A *Baltoni utazásban*, a 19. század egyik legszebb útirajzában és nemzetjellemtani traktátusában örökítvén meg a jelenetet. Az út szelíd kanyarulatában megállva szavalja a verset: „Messze setétedik már a Ság teteje...”, mellette szigorú erdélyi „kisúr”, Gyulai Pál, akinek minden zordonsága szelíd me-rengéssé válik, hallgatván: „Megállok még egyszer, s reád visszanezék, / Ti kékelő halmok! gyönyörű vidékek! / vegyétek bús könnyeim.”

Ahogy mi is megállunk az erdősdött fák között, eltűnődünk, s a hajdani látványt képzeletünkben hívva elő, hol azt mormoljuk: „Oh, a szárnyas idő hirtelen elrepül”, hol az égre nézve ezt: „Buzgón leomlom színed előtt, Dicső!”, hol meg, ha elfog az érzés, hogy a tél végi idő és a történelem újra újulni óhajt: „[...] századok Istene! / Buzgó örömmel feltekintek, / S titkaidat huraim csodálják. [...] Megszántad e nagy bajnoki nemzetet [...] / Bízál, s virágzóbb századokat remélj, / Elődeidnek szép kora visszatér...”

• ALEXA KÁROLY

Válaszok évszázados alapokon

Protestáns szociáletikai kézikönyv

Hogyan értékeljük percenként változó világunk eredményeit, torzulásait? Az Istennel kommunikáló, önmagát az ő főhatósága alá rendelő ember milyen igei, hitvallásos és egyben korszerű válaszokat adhat az élet velejét érintő kérdésekre? A hétköznapi disputák során bizonyos kérdések kényelmetlenné válhatnak a hívő ember számára. A Barankovics István Alapítvány gondozásában megjelent, március közepén a Budapest-Fasori Evangélikus Gimnázium dísztermében is bemutatott szociáletikai kézikönyv címe ígéretet tartalmaz az olvasók számára: **Protestáns válaszok. Nem az oldalra hajtott fej, az elkerelkedett szem, a széttárt karok jelentik a választ, hanem a prófétai lelkület, a református és evangélikus hagyományok felelevenítése és a Biblia igazságainak jelenkori alkalmazása.**

Olyan helyzetben próbál eligazodást kínálni a hézagpótló mű – ahogyan erre a fasori könyvbeutató valamennyi megszólalója utalt –, amikor a keresztyén ember nem hallgathat. A „*hittem, azért szóltam*” attitűd jellemzi a hét szerző – dr. Békefy Lajos, dr. Birkás Antal (ők ketten szerkesztői is a kötetnek), Birkás-Sztróky Edit, Loksza Gábor, dr. Pálhegyi Ferenc, Szalay László Pál és dr. Tóth János – által jegyzett könyvet.

A könyv koncepciója mögött Hans Krämer integratív etikájának megtermékenyítő eszmeisége húzódik meg, de alkalmazza a kötet az osztrák szociáletikus, Ulrich H. J. Körtner nemrég megjelent protestáns szociáletikájának legfontosabb elemeit is. Magyar nyelvterületünkön elsőként az integráló felelősségetika teológiai nyomvonalán gondolja, gondolatja át a válaszokat. Ami röviden annyit tesz, hogy nemcsak a technika újításával kell tisztában lennünk, hanem morálisan is kompetensen

Napjaink dilemmái – protestáns válaszok. Szociáletikai kézikönyv mindenkinek. Szerk. dr. Békefy Lajos – dr. Birkás Antal. Barankovics István Alapítvány, Budapest, 2015. Ára 2950 forint.

kell viselkednünk. Meg kell határozni a gondolkodó, imádkozó és aztán cselekvő keresztyének mindennapjait a jövő állapota iránt érzett fokozott felelősség szellemi alapállásából. Luther felfogásával összhangban: „Ha tudnám, hogy holnap vége a világnak, még ma ültetnék egy almafát.”

A szerkesztőket és a szerzőket úgy választották ki, hogy ne csak az elméleti oldalhoz tudjanak hozzájárulni, hanem gyakorlati tapasztalattal is bírjanak a témában. A fejezeteket református és evangélikus szakértők és teológusok együttes munkával dolgozták ki. A tudományos igény mellett a használhatóság, a taníthatóság volt a szerzők elsődleges célja. A megvalósult munkát olvasva bátran kijelenthetjük, hogy a középiskolai hit- és erkölcs-tanoktatás nagyszerű segédanyagot talál majd benne. A témakörök feldolgozását fotók, ábrák, kiemelések, szövegbuborékok és összefoglaló kérdések segítik. A könyv olyan hagyományokat és irányvonalat követ, amelyeket megtalálhatunk többek között

Kövessen bennünket a Facebookon is: facebook.com/evangelikus
Magyarországi Evangélikus Egyház – Életközelen vagyunk

Alexandros K. Papaderos, Martin Honecker, Niklas Luhmann, Reinhold Niebuhr, John Stott szociáletikai munkáiban. Foglalkozik a kötet a génterápia, a halálvágy, a párkapcsolat, a homoszexualitás, az internetfüggőség, a médiabefolyás, a klímamigráció, az ökögyülekezeti mozgalom, a korrupció, a halálbüntetés, a keresztyénüldözés kérdéskörével, s a szerzők nem hagyják kétségek között az olvasót. Részletes etikátörténeti visszapillantásból tájékozódhatunk a fiatal tudományág, a közösségi lét kérdéseit kutató szociáletika eddigi útjáról. A teológiai válaszok pedig nem hangulati tényezők, hanem segítik a társadalom formálódását Isten teremtsébeli terveinek megvalósításának érdekében (dr. Elmar Nass).

A bemutató alkalmából dr. Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettes levélben, dr. Mészáros József professzor, a Barankovics Alapítvány elnöke és dr. Szentpétery Péter, az Evangélikus Hittudományi Egyetem docense pedig felszólalásában méltatta a könyv érdemeit és sajátosságait. „Ez a szociáletika az egész társadalom számára jelent nyitottságot, nyitást, párbeszédkészséget, meghívást az együtt gondolkozásra” – emelte ki Semjén Zsolt, és a kötet egyik fő erényeként hangsúlyozták ezt a megszólalók is.

A könyv ismertetése után a jelen lévő szerzők bemutathatták kutatási területük néhány fontosabb problémakörét.

A karácsonyi könyvesbolti megjelenés után a fasori bemutatón az érdeklődő közönség előtt debütált a kötet. Megszólaltak a szerkesztők, a szerzők és maga a mű, amely – ha betölti küldetését – útmutatóvá válhat a kortárs keresztyén gondolkodók számára, hiszen a protestáns

A protestáns szociáletika teológiai helye a modern bálványok kritikája és a saját pozíciónk megformálása, megalkotása között van.

(KARL-WILHELM DAHM)

többszólamúságban a legszélesebb ökumenikus kitekintés is helyet kapott. Olyan eszmei muníciót kíván szolgáltatni „a fejedelemségek ellen, a hatalmasságok ellen, az élet sötétségének világbírói ellen, a gonoszság lelkei ellen”, amilyenek egykor Barankovics István az amerikai emigrációban kiadott, *Iránytű* című lapját szánta. Figyelmezzünk az Úrra, legyenek válaszaink készek és sóval fűszerezettek.

Azzal a reménységgel hívjuk fel az érdeklődő olvasók, a mai világ sokrétű feszültségei között egyéni és közösségi támaszt, eligazító szót keresők figyelmét erre a könyvre, amellyel a miniszterelnök-helyettes is tette. Így fogalmazott: „Ezen a közel háromszáz oldalon, mint cseppben a tengert, felfedezik, megismerik olvasóink a legértékesebb protestáns etikai, szociáletikai sajátosságokat, amivel a 16. századi hitújítást követő keresztyén testvéreink már ötszáz éve igazodnak el a világban, egyházban sub specie aeternitatis, az örökkévalóság szempontja szerint.”

● SZALAY LÁSZLÓ PÁL

Kövessen bennünket
az interneten is:
evangelikus.hu

Naponta aktuális tartalommal,
lelki táplálékkal, friss hírekkel,
érdekes interjúkkal, véleményekkel,
videókkal és képekkel várja Önt
a Magyarországi Evangélikus Egyház
hivatalos honlapja.

Egy kattintásra vagyunk Öntől!

KÖTŐSZÓ
Evangélikus közéleti blog

- Társadalom és egyház
- Kereszténység és közélet
- Krisztus és a 21. század
- A világ (nem csak) lutheránus szemmel

Kötőszó – Rákérdez,
következtet, összekapcsol.

Olvassa, kövesse és ossza meg!

kotoszo.blog.hu

Egy igaz ember

Gárdonyi Zoltán kettős évfordulójára

Száztíz éve, 1906. április 25-én született Budapesten, és harminc éve, 1986. június 27-én hunyt el a vesztfáliai Herfordban dr. Gárdonyi Zoltán. A tudós zeneszerző, Kodály-növendék keze alatt neves tanítványok sora nőtt fel Sopronban – az evangélikus tanítóképző intézetben, illetve az evangélikus teológiai fakultáson –, majd a budapesti Liszt Ferenc Zene-művészeti Főiskolán, népszerűbb nevén Zeneakadémián. Művei között megtalálható minden műfaj és apparátus, a legtöbb azonban egyházzenei kötődésű kompozíció. A református Gárdonyi a szocializmus évtizedei alatt is megőrizte egyenességét. Csalódásai is közrejátszottak abban, hogy 1972-ben követte zeneszerző-organista Zsolt fiát: feleségével és leányával együtt Németországba költözött.

Gárdonyi Zoltán dr. Gárdonyi Albert (1874–1946) történet-tudós és Weigl Mária (1880–1969) zongoraművész házasságából született. A Gárdonyi házaspár nagypolgári lakása a házimuzsikálás és a kamarazenélés otthona volt; ennek visszhangjaként Zoltán korai műveiben – az édesanyjától kapott leckék miatt is – a zongora kap központi szerepet. A zongoraművész édesanya nem nézte jó szemmel, hogy fia a Kálvin téri református templomban lelkesedik az orgonáért, így hosszú évekig nem engedte, hogy Zoltán a zongora mellett orgonát is tanuljon.

FOTÓK: ARCHIV

Gárdonyi Zoltán a tanítványaival, 1964

Kiváló képességei miatt Gárdonyi Zoltán tizenhét évesen, korengedménnyel tett érettségi vizsgát. Így 1923-tól négy éven át Kodály Zoltán (1882–1967) zeneszerzőosztályának hallgatója volt. Másfél évtized távlatából kitűnő stílussal, tárgyilagosan és mindenre kiterjedően méltatta Kodály zenepedagógiai módszereit. *Kodály, a zenepedagógus* című írásában a mester legfőbb vívmányának tartja, hogy tanításában igyekezett szabadon hagyni az egyént; Gárdonyi szavait idézve Kodály a tanításban „a merev sablonok követésének minden téren ellensége” volt. Kodálynál szerzett diplomája után Berlinben Paul Hindemithnél (1895–1963) is elvégezte a zeneszerzést, s ezzel egyidejűleg a zenetudományi doktorátust is megkapta. Német nyelvű doktori értekezésében – Kodály javaslatára – Liszt Ferenc (1811–1886) műveit vizsgálta.

A huszonöt éves fiatalember Sopronban, az evangélikus tanítóképző intézetben kezdte pályafutását. A zeneszerzőpedagógus Gárdonyi feladata az elemi iskolák tanerő-utánpótlásának és a kántortanítóknak a képzése lett. 1936-tól az evangélikus teológiai fakultáson szabadon választható egyházzeneórákat is adott. A városban eltöltött tíz éve alatt a Soproni Liszt Ferenc Zeneegyesületet is vezette. Zenekarának tagjai gyakran házizenéltek, s ez Gárdonyira ösztönzőleg hatott: lehetősége nyílt új kamarazenei kompozícióinak kipróbálására.

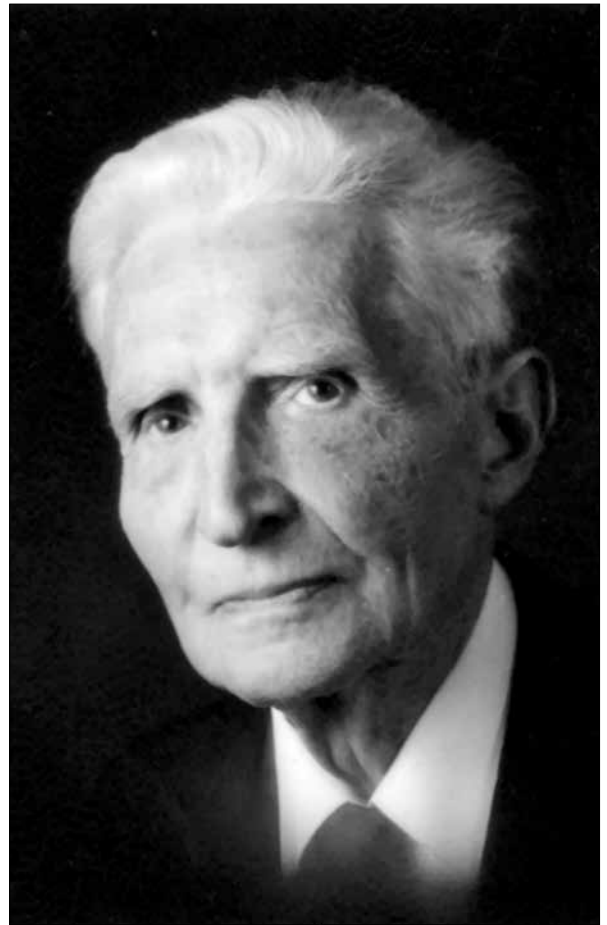
Pályáján megerősödve 1941-ben a budapesti Zeneakadémia tanára lett. 1946-os professzori kinevezése előtt még nem tölthetett be teljes munkakört, ezért addig a Magyar Királyi Állami Német Nyelvű Tanítóképző Líceumban is tanított. Budapesti éveinek kezdetén ismerte meg a karvezető, szintén Kodály-tanítvány Wallrabenstein (Bujdosó) Ilonát (1914–1999), akivel 1942. december 26-án kötöttek házasságot. A hű feleség Gárdonyi készséges munkatársa és műveinek ihletője lett, aki – a korrektúrázások mellett – 1952-ben társszerzőként részt vett egy zeneelméleti könyv megalkotásában is. Gyermekük, Hajna (1945) és a már említett Zsolt (1946) szintén a zenei pályát választották.

A Zeneakadémián eltöltött huszonhat éve alatt Gárdonyi oktatta a legtöbbször tanítványait: gyakorlati tanítás, zongora kötelező, zenetörténet, formatanítás, partitúraolvasás, összhangzattan és egyházzene. Pedagógiáját

egyedülálló módszeresség jellemezte: kis szeleteket ragadott meg, de azokat alaposan megvilágította, majd számon is kérte, az elemzendő zenei műveket pedig megfelelő zenei kontextusba illesztette. 1946-ban elvállalta a Zeneakadémia protestáns egyházzene tanszakának vezetését. Az egyházzeneben – mint a zenében általában is – a „jót s jól” elvét alkalmazta, és tanárként is törekedett művészi szintre emelésére.

1948-ban, „a fordulat évében” a pártvezetés természetesen a tanszakot is feloszlatta; mi több, ez a két év ottlét elég volt ahhoz, hogy Gárdonyi kompozícióit idehaza évtizedekig mellőzzék. Amint leánya elmondta, Gárdonyi nevével a Magyar Rádió Zenei Osztályának kartotékjában még 1970-ben is az „évente egyszer sugározható” kézírásos bejegyzés volt olvasható. Gárdonyi az új helyzetben új módokat keresett a protestáns egyházzene felemelésére. Egyházi ének és zene nevű tárgyat tanított a Budapesti Református Teológiai Akadémián, közreműködött az első, országos használatra szánt református énekeskönyv létrehozásában; egyházzenei vezérfonalat adott ki a református kántorképző tanfolyam számára. Mindeközben zenetudományi munkássága főként a Bach- és Liszt-kutatás terén nemzetközi elismertségnek örvendett. Sorban kérték fel magyar, német és francia zenei lexikonok szócikkeit megírására, és számos nemzetközi zenetudományi konferencián adott elő. A Magyar Tudományos Akadémia Kodály elnökségével működő Zenetudományi Bizottságának is tagja volt.

1972 júniusában nagy fordulatot hozott a Gárdonyi család életében: a hatvanhat éves zeneszerző részben a kor értelmiségének árulása miatt, részben saját családjának egysége érdekében megszerezte a kitelepedési engedélyt, és feleségével-leányával Németországba költözött a már korábban kitelepedett Zsolt fia után. Két évig még kántori szolgálatot vállalt, majd – gyermekeinek munkalehetőségei szerint gyakran lakóhelyet váltva – végleg a komponálásnak szentelte magát: összefoglaló, nagy kaliberű műveket

írt. Egy pár világi kompozíció mellett ebben a periódusban az orgonaművek – főleg koráldallamokon alapuló orgonaművek –, egyházi szövegre írott hangszerkíséretes és a cappella kórusművek sora, valamint egyházi szövegű kamarazenei művek kerültek ki zeneszerzői műhelyéből.

Mi más is lehetne méltóbb zárszó, mint fiának, Gárdonyi Zsoltnak a Gárdonyi-centenárium alkalmával mondott beszéde: „Édesapám zeneszerzői tettekkel mutatott rá a hitélet és a művészet kölcsönös egymásrautaltságára, a 20. század viszonyai közepette is éreztetve, hogy a művészet és ezen belül a zene – mint Istentől kapott ajándék – milyen sajátos kincset jelent a keresztyénység számára. Gárdonyi Zoltán a zenét mint kölcsönkapott ajándékot kezelte, és életművében ennek a kölcsönnek a visszaadása két egymással szorosan összefüggő területen konkretizálódott: egyrészt a saját kreativitás, a zeneszerzői tehetség rendeltetészerű, tehát a Teremtőt dicsőítő alkalmazásában, másrészt pedig a zenének mint művészetnek és tudománynak a továbbadásában, mind a Zeneakadémia professzoraként, mind pedig az egyházzenei élet keretei között.”

• HALÁSZ-TÁBORSZKY GYÖRGYI

A reformáció többemeletes karzatainak kezdetben a társadalmi funkciója volt inkább a mérvadó. Német területen, főleg a városi nagy templomokban a szolgák és a városi nép, a fejedelmek, lovagok és urak, valamint a fejedelemsasszonyok és a hajadonok elválasztására szolgált. A nagyjából fából készült német falusi kis templomoknál (*Fachwerkkirchen*) a karzatoknak mint szerkezeti elemeknek az épület egészét érintő tartófunkciója is jelentős volt. Később a Kárpát-medencében kialakult gyakorlat szerint az artikuláris templomok korában és közvetlenül a türelmi rendeletet követő időszakban, amikor még jelentős korlátozások voltak érvényben a templomok külső kialakítását és alapterületét illetően, a minél nagyobb létszámú hallgatóság elhelyezését oldották

Karzatok és

A karzatok megjelenése az evangélikus templomokban semmiképpen sem nevezhető új jelenségnek. Már a középkor óta létező és gyakran használt építészeti elem volt a karzat, de téralkotó, térformáló tényezővé igazán csak a protestáns templomokban vált.

meghasználatukkal. A belső térbe hangsúlyosan belépő, ott markáns térformáló funkciót betöltő elemek erőteljes vízszintes vonala a bejáratától a szószékoltárig vezetette a belépő tekintetét, és határozta meg a figyelem irányát.

A karzatok díszítése és képekkel való felszerelése általánosan elterjedt jelenség volt a német evangélikus falusi templomokban a 17–18. században. Elvértve előfordult ugyan egyes kisebb városi templomokban is, de ott is többnyire vidéki hatásra. Magyarországon ma például karzatképek a Dunántúlon csak Tolna megyében találhatók, és jelenlétük erős szálakkal kötődik a bevándorolt németiség kulturális hagyományaihoz. A kutatás mai állása szerint, ha eltekintünk attól, hogy később több helyen is átfestették vagy lefestették a karzatképeket, akkor a ma elemzésre és összehasonlításra alkalmas együttesek közül a huszonkét késő barokk, eredeti formájában fennmaradt Tolna megyei evangélikus templomból tíz helyen van jelenleg is festett karzatkép (Bikács, Bonyhád, Felsőnána, Kalaznó, Keszőhidegkút, Kéty, Mekényes, Murga, Sárszentlőrinc és Varsád).

A feliratokkal vagy bibliai idézetekkel kiegészített karzatképeket Bonyhád kivételével valamennyi templomban a karzatok puszta deszkáira festették, legfeljebb némelyiküket faragott-festett kerettel látták el. A táblaképeket idéző jelenetek az adott templomon belül minden esetben egységes méretűek, és egy minden templomban sajátos módon meghatározott és felépített sorrendet követnek.

Ezen emlékeket tematikailag két külön csoportba sorolhatjuk. Az egyikbe azok a karzatok tartoznak, amelyekben kizárólag apostolok és evangélisták alakjai jelennek meg, legfeljebb díszes, festett vázakkal váltakozva; ilyen Bonyhád, Mekényes, Sárszentlőrinc és Varsád temploma. A másik csoportba pedig a vegyesen bibliai történeteket és apostolokat is bemutató karzatok sorolhatók, mint például Bikács, Felsőnána, Kalaznó, Keszőhidegkút, Kéty és Murga. Az első csoport apostolképei közül Bonyhád karzatképei azért különböznek némileg,

karzatfestmények

mert azok a szokásostól eltérően fémtáblákra készültek. A festett alakok között megjelennek az uralkodók (II. József, I. Ferenc), valamint Luther képmásai is. (Murgán például Luther és II. József alakja látható, Mekényesen II. Józsefet és II. Ferencet is ábrázolták, hálából a vallásszabadság megteremtéséért tett lépéseikért.)

Sárszentlőrinc nemrég újra előkerült karzatképei azért rendhagyók, mert az apostolok portréit bemutató, feliratok nélküli képsor ritka kivételként nem német, hanem magyar evangélikusok által épített templomba készült – különleges engedéllyel még a türelmi rendelet előtt, 1774-ben. Ismereteink szerint a mai Magyarország területén más magyar eredetű evangélikus gyülekezetben nincs festett karzat. A környező többi evangélikus templomhoz képest is viszonylag korai építése miatt azonban kevéssé valószínű, hogy a betelepült németység művészete hatott volna az elkészítésére.

A templomkarzatok legtöbbször az apostolok és a bibliai jelenetek közötti elválasztó elemként festett vázák, virágcsokrok és növényi ornamentumok szolgálnak. Az igen változatos alakot öltő, többnyire copf stílusú vázák még a templomon belül is egyedi. Közöttük még véletlenül sem lehet fellelni két egyforma darabot. A festett karzatú evangélikus templomok között csak Bikácon, Kétyen, Mekényesen és Varsádon jelennek meg ilyen motívumokkal díszített mezők. A vázákat Bikács kivételével, ahol egy-egy stilizált levelekből összeálló forma

VARSAÓ

is megtalálható, szinte mindenütt jellegzetes virágfüzérék, fonatdíszek, indák és rózsacsokrok egészítik ki.

A II. József korszakára jellemző motívumok minden bizonnyal a 18. század végén széles körben elterjedt mintákat

kövétek. Azok a dunántúli evangélikus templomok, amelyekben karzatképsorok is vannak, annak ellenére, hogy közel egy időben születtek, egymástól igen eltérő minőséget és felfogást tükröznek. Az elszigeteltségből és a szegénységből adódó provincializmusuk azonban ékesen tanúsítja, hogy a barokk formavilága milyen mély gyökeret vert a kor emberének gondolkodásmódjában. Az alapvetően tanító szándékkal létrehozott képsorok szoros szálakkal kötődnek ugyan a német falusi evangélikus templomokban kialakult tematikához és gyakorlathoz, a Dunántúlon azonban a lehetőségek és az adottságok is eltérőek voltak a német területekhez képest. Az így kialakult karzatképsorok sajátos emlékeket hoztak létre, amelyek csak áttételesen hasonlíthatók össze az átlagosan ötven-száz évvel korábban készült előképekkel.

● HARMATI BÉLA LÁSZLÓ

KESZŐHIDEGÚT

Ferenc, a reformátor

A magyar mozikban április elejétől vetítik a Ferenc pápáról készült argentin életrajzi filmet. A Ferenc pápa – Buenos Aiestől a Vatikánig című alkotás Elisabetta Piqué Francisco – Vida y revolución (Ferenc – élet és forradalom) című kötetén alapul.

A film végigköveti az argentin Jorge Mario Bergoglio életét az ifjúkortól a pápaságig. A fiatal ember orvosnak készült, de amikor találkozott a keresztyén hittel – nagy hatást gyakorolt rá Assisi Ferenc élete –, beiratkozott a papi szemináriumba. Anyja egyszer sem látogatta meg a papnövendéket, de a fia szentelésekor kérte őt, hogy áldja meg.

Jorge Mario Bergoglio a szegények pásztora lett. Később Buenos Aires püspökeként is egyszerűen élt. Nem tartott autót, tömegközlekedéssel járt; ha Rómába kellett utaznia, turistaosztályon repült. Szerény lakásban lakott az érsekség épületében, elődjének bíborosi öltözetét használta, de szívesebben járt egyszerű viseletben. Pápává választása után is szerény és közvetlen maradt, nyitott a spontán emberi kapcsolatokra, ezzel közelebb kerülve az emberekhez.

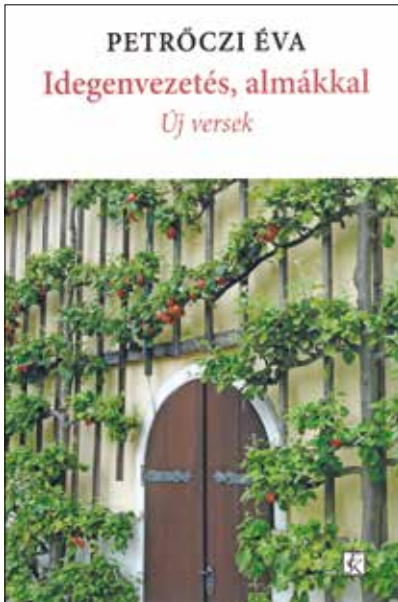
A filmben váltakozik a derű a drámai eseményekkel. Meglepő mondatok hangzanak el: „Azt mondják, van valami, amit Isten sem tud: hogy mi jár egy jezsuita fejében.” (Mint köztudott, Ferenc az első jezsuita pápa.) „A Vatikánban könnyebb elveszíteni a hitet, mint megtalálni.” „Két egyháztípus van: az egyik narcisztikus, zárt, a másik nyitott a peremvidék felé.”

A film nézhető, érdekes, építő. Bátran közelíti a valóságot, az egyházat és a világot feszítő kérdéseket, megoldási lehetőségeket. Mi, protestánsok, ha nem azonosulunk is a pápaság intézményével és a katolikus tanítás néhány elemével, mégis tisztelettel és reménységgel nézünk erre a kedves, intelligens, elhivatott egyházi vezetőre. Nekünk is fontos, hogy mi történik az egymilliárd tagot számláló katolikus egyházban, és hogy az hogyan hat a keresztyénségre és a világra.

Érdeemes észrevenni, hogy a kissé megalomlott világunk, Európa és ezen belül a komoly kihívásokkal szembeálló egyház megkapja Istentől a megfelelő vezetőket. A második világháború után a hidegháború, a kommunizmus és a nyugati szekularizáció idején lépett fel XXIII. János pápa, aki elindította a zárt, önazonosságát és küldetését nehezen találó katolikus egyház újkori „reformációját”. Nagy hatást gyakorolt az egyházra és a világra a művészetet, sportot és legfőképpen az Istent és az embereket szerető II. János Pál, „a lengyel pápa” is.

Isten nem hagy magunkra, ma is elküldi igéjét, Szentlelkét emberek által is. Ma is reformációra szorulunk!

• SZEVERÉNYI JÁNOS

Petrőczy Éva: *Idegenvezetés, almákkal*. Fekete Sas Kiadó, Budapest, 2016. Ára 1600 forint.

Távol minden hamisságtól

A „mindenütt otthon” érzés egyébként is sajátja szerzőnknek. A természet mellett persze mindig megjelenik a kultúra bővölete, akár itthon, akár külföldön. Egyik legszébb versében a pécsi, málomi táj éppúgy jelen van, mint Weöres Sándor költői és emberi alakja. És idetartozik bevezető kisesszéjének néhány sora: „Képviselje mindazt, ami számomra érték: hitet, szeretetet, kultúrát. Más szóval, azt, hogy ebben a kétszer hetedik lírai gyűjteményben is magam legyek, önmagam legyek, hibáimmal és erősségeimmel, de mindenképpen távol minden hamisságtól és számítástól.” Pontos önjellemzés. Olyan szerzőé, aki tudatában van képességeinek és lehetőségeinek, akinek igencsak fontos az önismeret.

Korábban is megfigyelhettük Petrőczy verseiben a természet apró elemeinek csodálatát, a katicabogárét éppúgy, mint az eperét, közben nem feledve, hogy minden a teremtett világ része. Most sincs ez másképp, és talán még hangsúlyosabbak ezek a vonások. Például a *Szőlőskerti medáliák* ciklusában. A természetelvűség és a metafizikai látás szép példáiban. Álljon itt példaként *A szőlő, itt...* szövege:

*A szőlő, itt, a templom közelében,
misebornak álmodja magát:
levél, kacs, inda, eleven ág
Isten kicsinyke, szerény,
kékfalú háza felé hajladozik.*

*Ezen a képen Ő keverte
a formát és a színt.*

Ilyen visszafogottan, mindenfajta pátosz nélkül vall a költő a teremtés csodájáról, miközben a szakralitás szempontjából sem jelentéktelen gyümölcs az egyik sze-

replő. Azért nem főszereplő, mert az maga a Teremtő.

A *Bibliásan* ciklus versei hasonlóképpen szerves részei Petrőczy Éva legújabb lírájának. Olvashatunk itt a szemmütételen átesett ember imádságos lelkületéről. Hiszen ez a lelkület éppúgy a lényeghez sorolandó, mint – más szempontból – az önirónia és az önmagával szemben fölmutatott kendőzetlen őszinteség. Nem feledkezik meg a zsoltárosról sem, amikor a *Hálaének, a szemek vasárnapján* című versében vall a gyógyításról, a menekvésről és a kegyelemről. És megidézi a reformáció elindítóját is a *Luther bizakodó énekében*. A Magdalene Luther emlékére írott vers megindító befejezése:

*Hogy ne félje a halált,
erre tanítsd meg apád,
mert Wittenberg tudora
nem egyéb, mint gyöngye gyermek,
végőrája ha közel.*

Valamennyiünk esendősége, magánya is érintett itt, az „égi úton járó bárány” figyelmeztető alakja pedig a transzcendencia emeli az olvasót is.

Megidézi a veleméri templomot, mottói között bibliai idézeteket találunk, rekvieket mond szeretteiért és a kultúra követeiért. Ez utóbbiaknak talán legfontosabbika a felnevelő keresztapára és énekes-sebészre, dr. Nemerey Péterre emlékező *Csak emlék, nem varázslat*. S a végén egy mondat egy szép énekből: „Ó, terjeszd ki, Jézusom, ol-talmazó szárnyad.” Így olvad egybe a személyesség, a mementő, a hit és a költészet. A korábbiaknál is meghatározóbb meghittség szüli ezeket a műveket, a múlt idő érintésével. És mégis életerő, lendület árad a sorokból. Meg a hűség: a fölnevelő városhoz éppúgy, mint a hajdani diákkor Szegedéhez. A magyar és európai kultúra értékeihez éppúgy, mint személyes sorsának egészéhez.

Nem mondhatnánk, hogy ez a kötet fordulat Petrőczy Éva lírai pályáján. Ennél sokkal fontosabb a tudatos életműépítés bizonyítéka. Az *Idegenvezetés, almákkal* ilyen verseskötet.

● BAKONYI ISTVÁN

Petrőczy Éva egyre kiteljesedő költészetének új versei sajátos című kötetben látták meg a napvilágot. Kétségtelen, hogy avatott kézzel végzi a lírai idegenvezetés munkáját, és az is világos, hogy közben kedvére utazik a világban. Természetesen belső utazás is az övé, ahogy ez az irodalmi művek világában nem is lehet másképp.

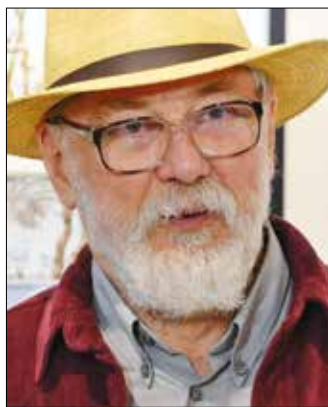
A fedélen látható szép fotó illusztráció; a címadó versé, amelyben megidézi „Szászország földjén / kert-Angliát”, és egyben arról is vall, hogy a gyönyörű almaházak különben a kastélybeli cirádáknál is. Miként a Petrőczy-líra alapértékei közé tartozik ez a fajta nemes egyszerűség, a fölös díszek kerülése. Meg a régóta megszokott tömörítés, a legfontosabb dolgokra összpontosító szándék. Közben utazunk vele számos helyre, gyermekkorának kedves városába, Pécsre éppúgy, mint a legkülönfélébb vidékekre. (Az új könyv egyik bemutatójára a Fejér megyei Bakonycsernyén került sor, az ottani evangélikus felekezet szervezésében, Szarka István esperes házigazdasága mellett.)

Petrőczy Éva József Attila-díjas író, költő, műfordító, irodalomtörténész. A szegedi egyetemen szerzett angol szakos oklevelet, bölcsészdoktori címet, 1999-ben pedig PhD-fokozatot. Tanított gimnáziumban és a Károli Gáspár Református Egyetem Anglisztika Intézetében is. Egyaránt foglalkozik régi magyarországi és 16–18. századi angol irodalommal. Fő kutatási területe a magyar és angolszász puritán irodalom. Kritikát, jegyzeteket, esszéket is ír, számos műfordítása jelent meg. Az *Idegenvezetés, almákkal* a tizennegyedik verseskötete.

70 év – 70 kép

Budai Tibor grafikusművész életmű-kiállítása

Az Evangélikus Élet hetilap, majd magazin gyermekrovatának illusztrátora, az idén hetvenéves Budai Tibor grafikusművész alkotásaiból nyílt életmű-kiállítás 70 év – 70 kép címmel Budapesten, a Stefánia Palota – Honvéd Kulturális Központ kiállítótermében. A több mint ötven egyéni és százötven csoportos kiállítást maga mögött tudó művész százöt alkotását láthatták április 29-ig a látogatók.

„A természet, az élet szeretete, a felelős ember gondolkodása, küzdése jelenik meg minden egyes alkotásán, jelezve, hogy az élet él és élni akar” – fogalmazott megnyitóbeszédében a művész alkotásairól M. Nagy Péter. Az újságíró kiemelte, hogy Budai Tibor természet-

ábrázolásával széles körben találkozhatunk, hiszen Schmidt Egon Kossuth-díjas ornitológus számos kötetét illusztrálta. A harmónia – vagy annak keresése – nem más alapul, mint a folyamatos megfigyelésen, a látvány szemmel történő lefotózásán, bevésésén, azon, hogy minden részlet rögzüljön, s a valóság hű másaként vagy éppen átlényegüléseként jelenjen meg a rajzlapon” – hangsúlyozta M. Nagy Péter.

Az irodalom sem áll távol a grafikustól, ezt az a több mint kétezer műve is igazolja, amely novellák, versek és mesék ihletésére született. „Irodalmi illusztrációi tökéletes képi megjelenítői az írott irodalomnak. Az *Irodalmi arcképtár* címmel

kiadott, az általános iskolai tananyaghoz kapcsolódó mappájának lapjai nemcsak a művek szellemiségéhez visznek közelebb, de nagyban segítik a gyerekeket abban is, hogy elképzeljék, milyen volt például a régi korok vitézeinek páncélja, milyen öltözékben és fegyverekkel harcoltak a törökök” – emelte ki a Gárdonyi Géza vagy Fekete István műveit is illusztráló Budai Tibor alkotásairól M. Nagy Péter. A széles tematikát felölelő életmű darabjai összekap-

csolódnak, egységet alkotnak. „Legyen szó rézkarcról, ceruza- vagy tusrajzról, akvarellről vagy olajképről, nézzük akár az illusztrációkat vagy a gondolati grafikákat, Budai minden alkotásán átsüt a mesterségbeli tudás. Ez jóval több a tehetségnél, a rajzkészségnél, ez valóban tudás: tudása a természetnek, az állatoknak, az embernek, a minket körülvevő világnak. Tudása az életnek” – hangsúlyozta M. Nagy Péter.

• GALAMBOS ÁDÁM

Budai Tibor 1946. március 19-én született Budapesten. Mesterei Bálint Géza, Lelkes István és Tamás Ervin festőművészek voltak. Az Ybl Miklós Építőipari Technikumot végezte el 1960–1964 között, később a Dési Huber István Kör tagja lett. 1966 óta kiállító művész. 1976–1981 között tagja a Művészeti Alap Fiala Képzőművészek Országos Egyesületének. 1993 óta tagja a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének. 1975-ben Lengyelországban, 1976-ban a Szovjetunióban volt tanulmányúton. Mintegy ötven egyéni és százötven – országos és nemzetközi – csoportos kiállításon vett részt. Százkét könyvet és kétezer novellát, verset, mesét illusztrált. Műveit számos közgyűjtemény őrzi, így megtalálhatók alkotásai többek között a Magyar Nemzeti Galériában, a Magyar Mezőgazdasági Múzeumban, a Déri Múzeumban, a Janus Pannonius Múzeumban, a Szombathelyi Képtárban és a Vatikáni Múzeumban is.

Borjúhúsos kolbászkák grillezéshez

Hozzávalók

30 dkg borjúhús
(pl. darált
borjúlapocka)
30 dkg disznócomb
(darálva)
1 kisebb fej
meggyoróhagyma
kb. 12 levél menta
és egy kisebb csokor
petreselyem

őrölt bors,
só és szegfűbors
kevés őrölt paprika
2 ek. jó minőségű
édeskés mustár
3 ek. olívaolaj
a masszába
(4 ek. a kenéshez)
2 tojás
2 ek. sör

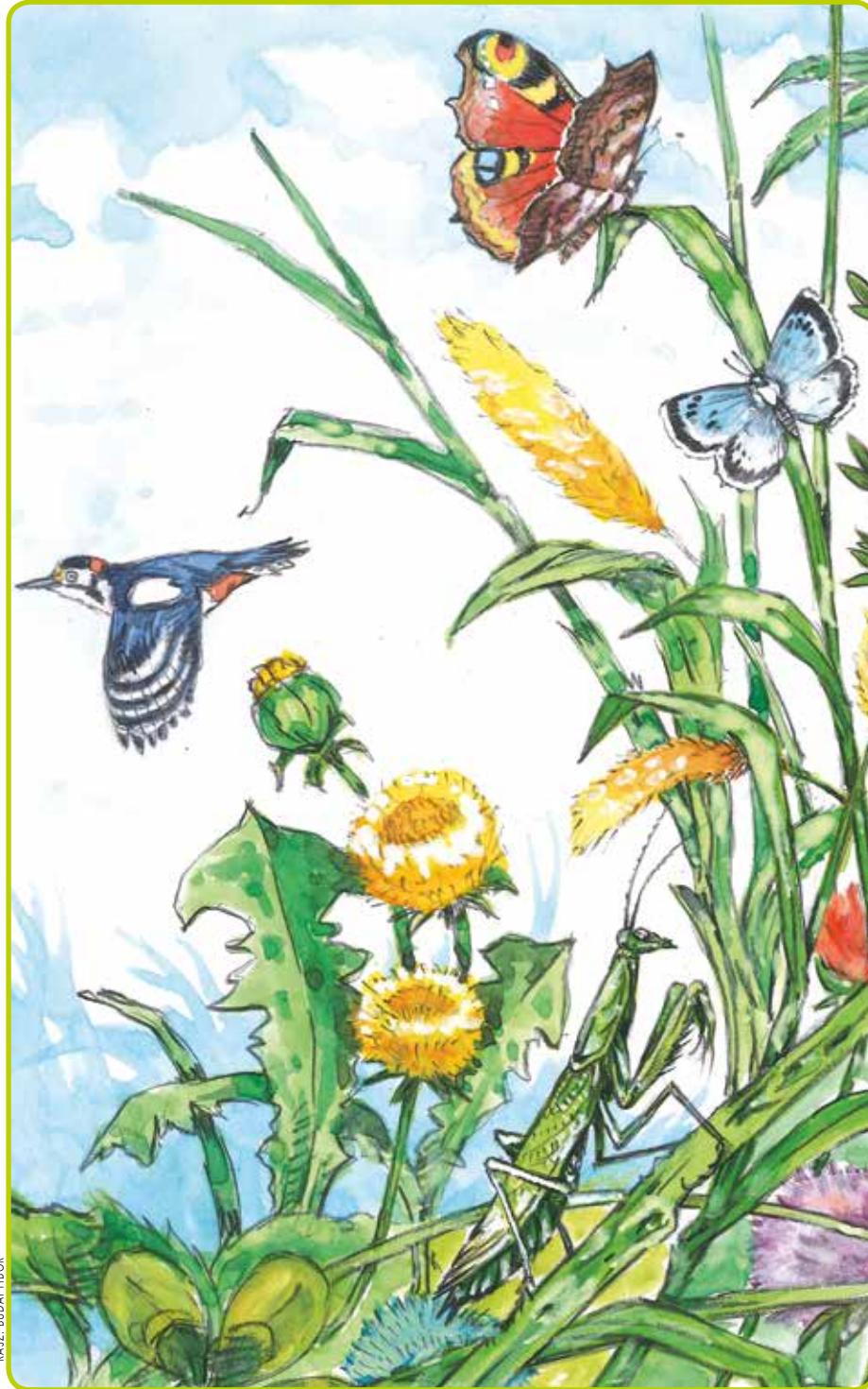
Ez az étel alapvetően Somogyban és Zalában ismerős – a gyűjtés a Balaton-felvidékről ered. Valószínűleg balkáni hatásra érkezett hozzánk, sokan ismerjük a hasonló mititeit. Nagyon fontos hozzá a friss és jó minőségű hús (fagyasztottból meg se próbáljuk), amely lehet borjú vagy bárány, de disznóhúst is használhatunk. Ha kevésbé szeretjük a fagyú miatt karakteres bárányhúst, akkor vegyesen disznót és borjút daráltassunk a hentesnél. Lehetőleg ne legyen zsíros a hús, de ne válasszuk a legszárazabb részeket sem. A húspogácsák elkészítése igazi öröm, gyerekekkel is belevághatunk.

Nincs más dolgunk, mint hogy minden hozzávalót alaposan összegyűrjünk. Természetesen a hagymát és a zöldségzereket aprítva tesszük a húsmasszához, ízlés szerint használunk sót, borsot és szegfűborsot (nyugodtan megkóstolhatjuk készülés közben a húsmasszát). Ha készen van a masszánk, készítsünk vizes kézzel a kép szerint kolbászkákat, és hagyjuk legalább egy óráig állni őket. Faszézen, fóliázott grillrácsoson süssük a megkent húspogácsákat.

• KODÁCSY-SIMON ESZTER
Forrás: Ízlelő (egy)hátjátji ízeink.
Luther Kiadó, 2013

Imádkozó sáska

RAJZ: BUDAI TIBOR

Ha rábukkansz a fűben egy imádkozó sáskára, fényképezd le abban a pózban, ahogyan áldozatára vár, és küldd el a képet szerkesztőségünknek. Ha türelmes vagy, és megvárod, míg elcsíp valamit, az erről készült képnek különösen örülnénk. Címünk: Evangélikus Élet szerkesztősége, 1091 Budapest, Üllői út 25.; e-mail: evelet@lutheran.hu.

Megfejtések: 1. Aytatos manó; 2. Igen, nem szabad bántani; 3. 40-50 milliméter.

Ha egy nyári napon a napsütötte, füves domboldalon sétáltok, érdekes állatot pillanthattok meg a fű között. Az imádkozó sáska általában szép zöld, ilyenkor nehéz észrevenni, de lehet találni sárgásbarna példányokat is. Mozdulatlanul kapaszkodik a növényeken, fogókarokká alakult elülső lábait, mintha imádkozna, maga előtt tartja. Türelmesen vár, néha órákig marad egy helyben, míg egy rovar közeledik feléje. Ekkor lassan arra fordítja jellegzetes, háromszögletű fejét, és ha a kiszemelt áldozat közelebb ér, fogókarjaival villámgyorsan megragadja, és nyomban föl is falja.

Az imádkozó sáska néha szerepel a természetfilmekben is, amelyekben nagyon ostoba módon „gyilkosként” szokták emlegetni. Pedig csak éhes, és enni szeretne. Jó étvágyú állat, olyannyira, hogy néha még hozzá közeledő párját is elfogyasztja. A nagy, akár hetven milliméter hosszú nőstényhez ezért a jóval kisebb hím csak nagyon óvatosan, hátulról közeledik. De néha így is pórul jár, mert az éhes nőstény megragadja. Érdekes, hogy a hím be tudja fejezni a párzást akkor is, ha a nőstény közben a fejét marcangolja, idegvégződéseit ugyanis nem ott, hanem a potrohban vannak.

Az imádkozó sáskák a száraz, napsütötte, füves területeket kedvelik. Ha a nyár vége felé kutattok utánuk, találhatok vaskos potrohú, petékkel teli nőstényeket. Lustán másznak a fű között, repülni nem tudnak. A hímek is csak meneküléskor használják szárnyaikat, és csak rövid távot tesznek meg a levegőben. A nőstény egy vaskosabb növényi szárat, követ, fadarabot keres, arra ragasztja a kibocsátott habos váladékból megszilárduló petetokot. Egy-egy ilyen tok több száz petét is tartalmaz, világosbarna színével jól beleolvad a környezetébe. A lárvák a következő évben bújnak elő, szüleik parányi másai, szétszédnek a fűben, és nyomban vadászni kezdenek apró rovarokra. Ezután többször vedlenek, és minden alkalommal nagyobbak lesznek. Az imádkozó sáska a hazai rovarvilág egyik legérdekesebb tagja.

● SCHMIDT EGON

Kérdések:

1. Tudod-e, mi a másik neve az imádkozó sáskának?
2. Vajon védett ez a rovar?
3. Vajon mekkorák a hímek?

REJTVÉNY

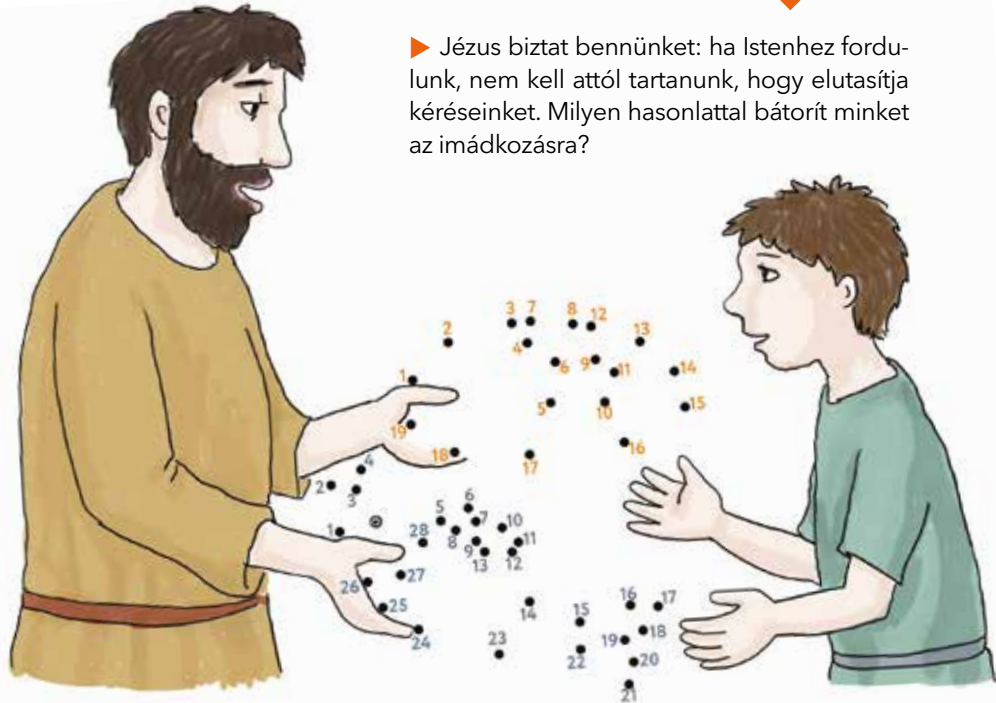
Fogom a kezed

Mennyei Atyám!

Köszönöm, hogy mindenfajta kéresemmel fordulhatok hozzád. Neked bátran elmondhatom vágyaimat, terveimet, feltárhatom titkaimat. Te magamnál is jobban tudod, mi az, ami hiányzik az életemből, és be tudod tölteni szívemet örömmel és békességgel. Ámen.

► A helyes megfejtéseket szerkesztőségünk címére beküldők között jutalmat sorsolunk ki. Neved mellett az életkorodat is tüntesd fel!

► Jézus biztat bennünket: ha Istenhez fordulunk, nem kell attól tartanunk, hogy elutasítja kéréseinket. Milyen hasonlattal bátorít minket az imádkozásra?

Valami hiányzik

Megtörtént már veled, hogy úgy ettél volna valamit, de nem tudtad, mit is? Vagy feszített a tetteid, szerettél volna valami nagy dolgot tenni, de igazából magad sem tudtad, mi lenne az? Nem csupán unalmunkban érzünk ilyesmit. Van, hogy a lelkünk éhes, és nem tudjuk pontosan, mivel lehetne jóllakítani. A kötelességből végzett feladatok, a megunt szórakozások helyett is jó lenne valami, ami szárnyára vesz, felemel, betölti örömmel a szívünket-lelkünket.

Töprengő

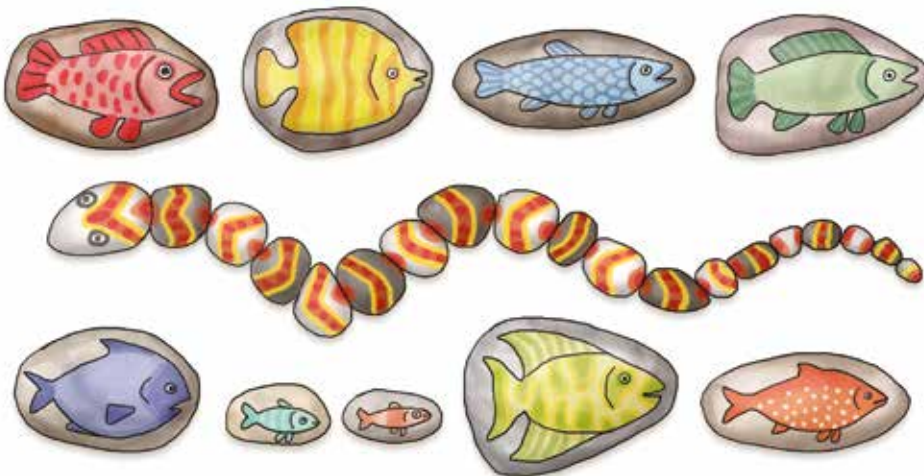
Olvasd el Máté evangéliumából a 7. fejezet 7–11. versét! Jézus arra biztat: kérjetelek, keressetek, zörgessetek! Más helyen azt is hozzáteszi: „az én nevemben.” Ha Istennel beszélgetek, akkor nem egy világraszólóan

nagy fagyit kérek, nem is a legújabb videojátékot. Hiszen ilyesmit kérhettek a szüleimtől is. De mennyei Atyám olyasmivel is meg tud ajándékozni, amit emberek csak ideiglenesen tudnak adni egymásnak: elmúlik az üresség az életemből; kereshetem és meg is találok az Isten országába vezető utat, ahol Jézus nyit nekem ajtót szeretettel.

► Téged milyen kérdés foglalkoztat? Ha megírod, a Töprengő szívesen keresi veled együtt a választ.

Készíts kavics-állatokat!

Gyűjts különböző méretű kavicsokat, rendezd őket kedved szerint sorrendbe, fess rájuk tetzés szerint különböző állatábrákat. Használd a fantáziádat! Mutató díszeket készíthetsz.

1000mester

Gyászjelentés. Fájdalommal tudatjuk, hogy Jancsovicsné Szalai Mária 80 esztendőskorában elhunyt. Temetése Győrben, a Nádorvárosi köztemetőben lesz május 9-én 14 órakor.
A gyászoló család

Pünkösdi zenés vigília május 12-én, csütörtökön 15–21 óra között a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának kápolnijában és az udvaron (Budapest XI. ker., Magyar tudósok krt. 3.). Igét hirdet Steinbach József református püspök 18 órától. Dicsőítők: a baptista, evangélikus, katolikus, metodista, pünkösdi és református egyház zenei csapatai.

Könyvbemutató. A Ráday Könyvtár szeretettel meghívja a költészet és a zene barátait május 5-én délután öt órára Petrőczy Éva *Idegenvezetés, almákkal* című új verseskötetének bemutatójára. Bevezeti: dr. Berecz Ágnes igazgató. Megzenésített Petrőczy Kata Szidónia- és Petrőczy Éva-versek ősbemutatójával közreműködik Dinnyés József daltulajdonos. Cím: 1092 Budapest, Ráday utca 28.

A budavári evangélikus szabadegyetem következő alkalmát május 2-án, hétfőn 19 órai kezdettel tartjuk a Bécsi kapu téri evangélikus templom kápolnijában (1014 Budapest, Táncsics Mihály u. 28.). Dr. Fabiny Tamás püspök áhítatát követően dr. Trócsányi László igazságügyi miniszter tart előadást *Jog és erkölcs – Vladár Gábor példamutatása* címmel. A belépés ingyenes, minden érdeklődőt szeretettel várunk.

Hálásan köszönjük, ha adója 1%-ával támogatja a Magyarországi Evangélikus Ifjúsági Szövetség (Mevisz) munkáját! Nyári táborokban és évközi találkozókra igyekszünk színesebbé, változatosabbá tenni fogyattákkal élő (mozgássérült és értelmi fogyatékos) testvéreink életét. Adószámunk: 19011352-1-42. Bővebb információt talál honlapunkon: Mevisz.hu, e-mail-címünk: mevisz@mevisz.hu. Önkénteseink közé várjuk a másoknak segíteni vágyó, lelkes közösséget kereső fiatalokat. Erős vár a mi Istenünk!

A nyugdíjas lelkészek május 6-án, pénteken fél 10-től a Deák téren tartják legközelebbi összejövetelüket, amelyen Zászkaliczky Péter tart áhítatot és előadást a százötven éve született Raffay Sándor püspökről.

Gyülekezeti munkatársak továbbképzése Piliscsabán. A konzultáció témája: *Apátiából aktivitásra, levertségből tetterekészésre.* Időpont: május 27–29.; cím: Béthel Evangélikus Missziói Otthon, 2081 Piliscsaba, Széchenyi u. 8–12. A konferenciát D. Szebik Imre nyugalmazott püspök vezeti.

Program: május 27., péntek, 15.00 érkezés, szobafoglalás, kávé • 16.00 áhítat – D. Szebik Imre • 17.00 A fő-téma bevezetése – D. Szebik Imre • 18.00 vacsora • 19.00 *Illés próféta esete* – Balicza Iván • 20.00 áhítat – Ribár János • május 28., szombat, 08.00 reggeli • 09.00 áhítat – Balicza Iván • 10.00 *Húsvét és pünkösöd hitbéli jelentősége* – Ribár János • 11.00 *Konkrét tennivalóink napjainkban* – Benkő Vilmos • 12.00 *Heinrich Schütz egyházzeneje* – dr. Ferenczi Ilona • 13.00 ebéd • 14.00 *Lelki élményeink feldolgozása* – dr. Frenkl Sylvia • 15.30 *A reformáció mai üzenete* – dr. Korányi András • 16.30 *A Filippi levél üzenete* – dr. Bácskai Károly • 17.30 *Néhány nehéz bibliai ige értelmezése* – D. Szebik Imre • 18.00 vacsora • 19.00 filmvetítés a Pax Tv adása nyomán • 20.00 áhítat – Kézdy Péter • május 29., vasárnap, 8.00 reggeli • 8.30 esetmegbeszélés – Kézdy Péter • 10.00 isztentisztelet úrvacsorával – D. Szebik Imre–Kézdy Péter • 11.30 előadás – D. Szebik Imre • 12.15 ebéd • 12.45 úti áldás – D. Szebik Imre.

A részvétel költségtérítés-mentes. Kérjük, részvételi szándékát május 20-ig jelezze a mariann.bano@gmail.com e-mail-címen vagy a 1085 Budapest, Üllői út 24. postacímen, illetve telefonon: Bánó Mariann, 06-20/824-3200.

Fogadóórát minden hónap első hétfőjén tartom. Mindenkit szeretettel várok délután három órától öt óráig a Déli Egyházkerület székházában (1088 Budapest, Puskin u. 12.).

RADOSNÉ LENGYEL ANNA
országosfelügyelő-helyettes,
a Déli Egyházkerület felügyelője

DIGITALSTAND
www.digitalstand.hu

Bárhol vagyok,
velem vannak
a lapjaim.

WWW.DIGITALSTAND.HU

Olvassa
az Evangélikus Élet
digitális változatát!

Erdélyben jártak a soltvadkert diákok

A soltvadkert Kossuth Lajos Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény 7. évfolyamos diákjai közül ötvenen a *Határtalanul!* pályázatnak köszönhetően április 4-8. között Nagyenyeddel és vidékével ismerkedhettek. Az egyhetes kirándulást – mondhatni, Isten külön ajándékaként – mindvégig verőfényes napsütés kísérte. Csak a hazafelé vezető út volt borongós.

A programban foglaltaknak megfelelően az odaút napján megkoszorúzták Bethlen Gábor szülőházát Marosillyén, majd Déva várából szemlélték meg a gyönyörű vidéket. Másnap a nagyenyedi kollégium 6. évfolyamos diákjai vették pártfogásukba soltvadkert társaikat. A kollégium megtekintése és az óralátogatás után a város bemutatásában jeleskedtek a helyi diákok, majd családokhoz látogattak el a vadkertiek.

A harmadik napon Bethlen Gábor fejedelem „fővárosát”, Gyulafehérvárt keresték fel, majd egy nagyot túráztak a Remetei-sziklaszorosban. A kollégium tornatermében a vadkert diákok saját készítésű videón mutatták be városukat, ezután pedig táncházban ismerkedhettek a helyi néphagyománnyal.

Másnap a mélybe szálltak fiataljaink: a tordai sóbányába kirándultak. Innen Torockóra mentek, ahol „kétszer kel fel a nap”. Megcsodálták a Székely-kő hatalmas tömbjét, majd sétáltak a főtéren, és megnézték a helyi néprajzi múzeumot is. A napot búcsúest zárta.

A SZERZŐ FELVÉTELE

Utolsó nap, mielőtt hazafelé vették volna az irányt, ellátogattak Mátyás király városába, Kolozsvárra. Erdélyi utazásuk Nagyváradon ért véget. Fáradtan, de élményekkel telve tértek haza diákjaink. ● LÉGRÁDY ANDOR

Kedvezményes könyvvásárok májusban

A Luther Kiadó idén is szeretettel várja vásárlóit és az érdeklődőket az alábbi májusi alkalmakon.

Déli egyházkerületi családi missziói nap

Időpont: 2016. május 7., szombat

Helyszín: Kiskőrös

XXIV. Szent István könyvhét

Időpont: 2016. május 9-14.

Helyszín: Budapest V., Ferenciek tere

A Luther Kiadó pavilonjának száma: 14.

Az alkalmakra az eddigieknél is több egységáras, olcsó könyvvel készülünk, kedvezményrel árusítjuk új kiadványainkat, valamint lehetőség lesz belépni a Luther Könyvklubba, hogy kiadványainkat a könyvvásárokon kívül is kedvezményrel vásárolhassák meg olvasóink közvetlenül a kiadótól.

A rendezvényeken saját kiadványainkra **15% kedvezményt** nyújtunk!

A gyülekezetek, intézmények és egyéni vásárlóink egyaránt élhetnek az **előrendelés** lehetőségével, így könyvrendelésüket a helyszínen postaköltség nélkül vehetik át. Kérjük, megrendeléseiket legkésőbb **május 4-ig** küldjék el a kiado@lutheran.hu címre.

Szíveskedjenek jelezni, melyik könyvvásárba kérik a csomagot, és hogy gyülekezetük megrendelését készpénzzel vagy átutalással kívánják-e fizetni. Átutalásos számla esetén 10%, készpénzes fizetés esetén 15% kedvezményt adunk.

A könyvvásároknál csak készpénzes számlát áll módunkban kiállítani, aki átutalásos számlát kér, az legyen kedves előrendelésekor ezt jelezni!

Evangélikus könyvesbolt: 1081 Budapest, Kiss József u. 2/a
www.lutherkiado.hu/bolt • kiado@lutheran.hu • +36 1 411 0385 • +36 20 824 5518
 levelezési címünk: Luther Kiadó 1085 Budapest, Üllői út 24.

Új nap – új kegyelem

Vasárnap (május 1.) Emlékezz arra, hogy Jézus Krisztus [...] feltámadt a halottak közül. 2Tim 2,8 (Jer 24,7; Jn 16,23b–28[29–32]33; 1Tim 2,1–6a; Zsolt 93) Ahogy Pál apostol a közvetlen munkatársát figyelmezteti, most bennünket emlékeztet a feltámadás csodálatos valóságára és titkára, amely életünk állandó, boldogító örömforrása. Milyen jó tudnunk, hogy Jézus követése során nem a szenvedés és a halálé az utolsó szó! Minden vasárnap erről szól, a feltámadás boldogító, mennyei távlatokat nyitó valóságára emlékeztet.

Hétfő (május 2.) Sokak vétkét vállalta magára, és közbenjárta a bűnösökért. Ézs 53,12 (2Kor 5,21; Mk 1,32–39; 1Kor 5,9–13) Amit a prófécia hirdet, azért a húsvéti hitben járó hívó nagy hálával áldja és magasztalja Isten nevét. Isten végtelem, mentő szeretete Jézus Krisztusban, a Feltámadottban velünk van! Nem hagy el egy percre sem, akármilyen nagyok érezzük a próbatételt, a szenvedést! Ha elbukunk is, ő felemel, továbbsegít az úton. Nincs semmi veszve! Benne megkapaszkodhatunk!

Kedd (május 3.) Jézus mondta: Beteljesedett az idő, és elközelelt az Isten országa. Térjete meg, és higgyetek az evangéliumban! Mk 1,15 (Zsolt 51,15; Lk 18,1–8; 1Kor 6,1–11) „Jöjjön el a te országod!” – imádkozzuk naponta többször is. Isten országát nem az ember jó szándéka, igyekezete, vallásossága vagy az egyre fejlődő tudomány, hanem Jézus Krisztus hozta közel. Különös ország ez, ahol az anyagi kincsek értéküket veszítik. Itt a bűnösök kegyelmet kapnak, és megszégyenülnek a magukat igaznak tartók. Isten országa új irányt ad életünknek. Ezt az új irányt a szeretet mutatja. Ebbe az új irányba való fordulást az Írás megterésnek nevezi.

Szerda (május 4.) Ujjongás és győzelem hangja zeng az igazak sátraiban: [...] Fölemelte jobbát az Úr, az Úr jobbja hatalmasan munkálkodik! Zsolt 118,15–16 (Mt 13,43a; Mk 9,14–29; 1Kor 6,12–20) Az Úr jobbja hatalmasan munkálkodik. Nagypéntek után nem mozdultak a kezek: Pilátusé sem, a katonáké sem, de még a tanítványoké sem. Ebben a csendben mégis történt valami – „fölemelte jobbát az Úr” –, és Jézus Krisztust, a megfeszített feltámasztotta a halálból. Húsvét hatalmas eseményére nincs más magyarázat, mint Isten teremtő keze. Áldjuk és magasztaljuk az Urat, hogy jelenlétében élhetünk életünk minden napján, mert „fölemelte jobbát az Úr”!

Csütörtök (május 5.) Isten a mi oltalmunk és erősségünk, mindig biztos segítség a nyomorúságban. Azért nem félnünk. Zsolt 46,2–3 (Mt 28,18; Lk 24,[44–49]50–53; ApCsel 1,3–4[5–7]8–11; Fil 2,5–11) Isten „biztos segítség”, amelyre mindig számíthatunk. Ő állandóan jelen van: akkor is, amikor úgy érezzük, hogy elhagyott, akkor is, amikor segítségre van szükségünk, de akkor is, amikor úgy tekintünk rá, mint akinek a segítségét már számtalanszor megtapasztaltuk. Mennybemenetelével sem távozott el. Sőt! Még közelebb jött hozzánk, hiszen így a földi élet keretei sem korlátozzák őt. Bármely nyomorúság törjön is ránk, ő tudja a megoldást, rá mindig számíthatunk ebben a sokféle problémával küzdő világban is. Segítő karját nyújtja felénk, ragadjuk meg bátran!

Péntek (május 6.) A higgadt válasz elhárítja az indulatot, de a bántó beszéd haragot támaszt. Péld 15,1 (2Tim 2,24–25; Jn 18,33–38; 1Kor 7,1–16) Zaklatott világunkban jól kell tudni kérdezni, de válaszolni is. Kérdezni, nem kardvillogató kérdéssel, hanem szeretettel, hogy segítő szándékunk nyilvánvalóvá legyen. Nagyon fontos adott esetben a válaszuk is. Nem csupán a válasz helyességére gondolok, hanem arra, hogy úgy tudjam megfogalmazni, hogy ne bántsam meg a másikat, ne ítéljem meg szavaimmal. Az a feladatom, hogy szeretettel vegyem körül a másikat, hogy a felülről jövő szeretetet, Isten szeretetét sugározzam tovább a felebarátom felé. Madoccai Miklós lelkész testvérünk mondta egyszer ezzel kapcsolatban: „Az élet oly rövid, nem engedhetjük meg azt a luxust, hogy időnket arra használjuk, hogy ellenségeskedjünk egymással!” Nagyon megszívlelendő gondolat ez, hiszen minden időnket a szeretet kellene, hogy kitöltse, feltámadott Urunk szolgálatában!

Szombat (május 7.) Nem mindenki megy be a mennyek országába, aki ezt mondja nekem: Uram, Uram, hanem csak az, aki cselekszi az én mennyei Atyám akarátát. Mt 7,21 (Mal 3,18; Jel 4,1–11; 1Kor 7,17–24) Feltámadott Urunk követése sokkal többet jelent, mint bátran vallást tenni róla. Hiszen az „Uram, Uram!” megszólítás hitvallás is volt, amely Isten kizárólagosságát is hirdette. Nem elég külsőleg megmutatni hitünket. Minden erőnkkel követnünk kell mennyei Atyánk akarátát. Szavainkat a hit cselekedeteinek is követniük kell. Az ő akarátának keresése és cselekvése kell, hogy életünkben láthatóvá váljon. Isten akarátának cselekvése nem korlátozódhat a vasárnapra, hanem hétköznapi életünk irányadója is kell legyen. Így válhatunk – küldetésünk betöltéseként – feltámadott Urunk követőivé, végtelen szeretetének bizonyágtéteve. ● HERZOG CSABA

Evangélikus Élet – A Magyarországi Evangélikus Egyház lapja – megjelenik kéthetente

E-mail: evelet@lutheran.hu. • EvÉlet on-line: www.evangelikusélet.hu. • Hirdetésfelvétel: hirdetes@evelet.hu. Előfizetés: kiado@lutheran.hu.
 • Szerkesztőség: 1091 Budapest, Üllői út 25. fszt. 2. Tel.: 06-20/824-5519. Szerkesztőségi titkár (hirdetési ügyek referense): BALLA MÁRIA (maria.ball@lutheran.hu).
 Főszerkesztő: T. PINTÉR KÁROLY (karoly.pinter@lutheran.hu). Olvasószerkesztő: DOBSONYI SÁNDOR (sandor.dobsonyi@lutheran.hu). Korrektor: MÁTÉ TÓTH ZSUZSANNA (matetot@gmail.com). Tervezőszerkesztő: SZABÓ DÁVID KÁROLY (david.szabo@lutheran.hu). Rovatvezetők: KENDEH K. PÉTER – Oratio oecumenica (peter.kendeh@lutheran.hu), SZABÓNÉ MÁTRAI MARIANNA – A vasárnap ígéje (mariann.matrai@lutheran.hu), LACKNER NÉ PUSKÁS SÁRA – Gyermekeknek (keszniegyul@gmail.com), TAMÁSY TAMÁS – Új nap – új kegyelem (tamytam@t-online.hu), DR. ECSEDI ZSUZSA – Cantate (ezsu@lutheran.hu), KOVÁCS ELEONÓRA – Thesaurus (eleonora.kovacs@lutheran.hu). Kiadja a Luther Kiadó (kiado@lutheran.hu), 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 06-1/317-5478, 06-20/824-5518.
 Felelős kiadó: KENDEH K. PÉTER (peter.kendeh@lutheran.hu). Nyomdai előállítás: Konsilo Kft. (1022 Budapest, Tapolcsányi u. 6.). Felelős vezető: NAGY ZOLTÁN.
 Árusítja a kiadó. Terjeszti a Magyar Posta Zrt. Terjesztési ügyekben reklamáció a Magyar Posta Zrt. Hírlapüzletág ingyenes telefonszámán: +36-80/444-444 és a Luther Kiadónál. • INDEX 25 211, ISSN 0133-1302. Előfizethető közvetlenül a kiadónál vagy postautalványon. Az előfizetési díj belföldön (illetve Románia és Szlovákia területén) negyedévre 3575 Ft, fél évre 7150 Ft, egy évre 14 300 Ft, európai országba egy évre 48 100 Ft (172 euró), egyéb külföldi országba egy évre 56 320 Ft (201 euró). Csak a minden hónap 15-ig beérkező lemondásokat tudjuk az azt követő hónap elsejével regisztrálni, ellenkező esetben még egy hónapig jár az újság. Beküldött kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. Címlapfotó: SZKÁROSSY ZSUZSANNA.

Ára: 450 Ft

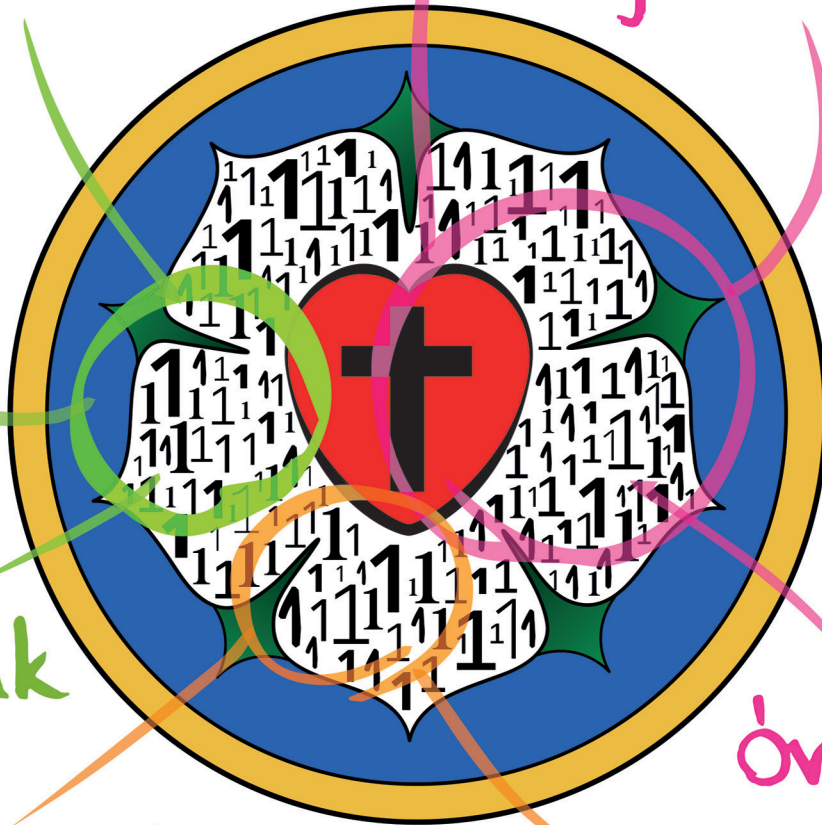
SEGÍTSÉN EGYHÁZI 1%-ÁVAL IS!

rászoruló családok

fogyatékkal
élők

hajléktalanok

idősek

iskolák

óvodák

gyülekezetek/
közösségek

bántalmazott anyák
és gyermekeik

egy százalék
LÁTHATÓAN EVANGÉLIKUS

BUDAPEST SPORTARÉNA

2016. JÚNIUS 4.

KAPUNYITÁS: 14:00
PROGRAM KEZDÉS: 16:00

EZ AZ A NAP! 2016

A SZÉL

OTT FÚJ, AHOL AKAR

#JN 3,8

JESUS CULTURE

MARTIN SMITH

DAVE BILBROUGH

ANDELIC JONATHAN / ABBE LEWIS

KERESZTKÉRDÉS / DICS-SULI BAND

MIKE SÁMUEL / PINTÉR BÉLA

MISSZIÓ EXPO / GYERMEKPROGRAMOK / 24 ÓRÁS DICSŐÍTÉS / IGEI ÜZENETEK

JEGYEK ÉS CSOPORTOS KEDVEZMÉNYEK:

WWW.EZAZANAP.HU